

**Οι ταραχώδεις σχέσεις Κούβας-ΗΠΑ: από το Εμπάργκο στην
Μεταψυχροπολεμική εποχή.**

Σμαράγδα- Χρυσοβαλάντου Γκουντινάκη Ι2018049

Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Πτυχιακή Εργασία

«Κύριος Επιβλέπων:» Επίκουρη Καθηγήτρια, Μαρία Δαμηλάκου

Οκτώβριος 2022

Περιεχόμενα

Εισαγωγή: αναδρομή στην ιστορία της Κούβας και των Κουβανο-αμερικανικών σχέσεων μέχρι και το 1959.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	9
ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ – ΚΟΥΒΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	9
1.1 Η πτώση του Μπατίστα και η αναζήτηση μιας νέας τάξης.....	9
1.2 Οι νέες σχέσεις ΗΠΑ και επαναστατικής Κουβανικής κυβέρνησης.....	11
1.3 Τα πρώτα κύματα μεταναστών στις ΗΠΑ: η δημιουργία του εξόριστου αντι-Καστρικού πόλου	13
1.4 Η εισβολή στον Κόλπο των Χοίρων	15
1.5 Η Κρίση των Πυραύλων.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	20
ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΜΠΑΡΓΚΟ	20
2.1 Η Επιβολή του Εμπάργκο από τις ΗΠΑ.....	20
2.1 Οικονομικές συνέπειες.....	22
2.3 Κοινωνικές συνέπειες του εμπάργκο.....	25
2.4 Αποτελέσματα.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	28
«ΟΙ ΠΤΗΣΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ»: ΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΒΑ ΣΤΙΣ ΗΠΑ (ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1960-1990).....	28
3.1 Οι πρόσφυγες της Camarioca και το Cuban Adjustment Act.....	28
3.2 Οι «πτήσεις ελευθερίας».....	29
3.3 Οι πρόσφυγες της Mariel	31
3.4 Η συμφωνία μετανάστευσης μεταξύ Κούβας-ΗΠΑ, 1984	33
3.5. Η κρίση Μπαλσέρο, 1994	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	41
ΤΟ ΕΜΠΑΡΓΚΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ: Η ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ	Error! Bookmark not defined.
4. 1 Cuban Democracy Act 1992.....	41
4.2 Νομοσχέδιο Helms-Burton 1996 και Ο νόμος περί Προστασίας της Εθνικής Ανεξαρτησίας και Οικονομίας της Κούβας 1999.....	44
4.3 Οι σχέσεις ΗΠΑ – Κούβας στον 21ο αιώνα.....	47
Επίλογος.....	52
Βιβλιογραφία	55
Βιβλία:	55
Άρθρα:	56
Ηλεκτρονικές πηγές.....	58

Εισαγωγή: αναδρομή στην ιστορία της Κούβας και των Κουβανο-αμερικανικών σχέσεων μέχρι και το 1959.

Η ιστορία της Κούβας ξεκινά από τα τέλη του 15ου αιώνα και συγκεκριμένα από το 1492 με την άφιξη του Χριστόφορου Κολόμβου στην Κούβα και την κατάκτησή της από τους Ισπανούς. Διαφορετικές ομάδες ιθαγενών κατοικούσαν στο νησί όπως οι Guanahatabey¹, οι Ciboney² και Taino³, αλλά αποδεκατίστηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα εξαιτίας των σοβαρών ασθενειών που έφτασαν στην Καραϊβική με την άφιξη των Ευρωπαίων καθώς και λόγω της εκμετάλλευσης που υπέστησαν από τους κατακτητές. Στην Κούβα επικράτησε η ισπανική κουλτούρα, η γλώσσα και η θρησκεία, επειδή η επιρροή των ιθαγενών που κατοικούσαν στο νησί ήταν πολύ περιορισμένη. Κατά τον 16ο και 17ο αιώνα η Κούβα έγινε επίσημα αποικία της Ισπανίας και άρχισε να αναπτύσσεται μια νέα αποικιακή κοινωνία στο νησί. Για πολλά χρόνια μετά την κατάκτηση της Κούβας από τους Ισπανούς, το νησί χρησίμευε ως σταθμός για τους Ισπανούς ναυτικούς, οι οποίοι κατευθύνονταν στην Κεντρική Αμερική και επέστρεφαν με τα καράβια πίσω στην Ισπανία μεταφέροντας τον ορυκτό πλούτο που είχαν πάρει από την περιοχή.

Η Κούβα αναπτύχθηκε με τρομερούς ρυθμούς κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Οι λόγοι που συνέβαλαν σε αυτή την ανάπτυξη ήταν η ανάδειξη των Ηνωμένων Πολιτειών ως ανεξάρτητου έθνους, η κατάρρευση της Αϊτής που εκείνη την περίοδο ήταν ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς ζάχαρης και η σταδιακή ανάδειξη της Κούβας ως σημαντικότερης ζαχαροπαραγωγικής αποικίας. Μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα η Κούβα από ένα ασήμαντο μικρό νησί μετατράπηκε σε έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς ζάχαρης στον κόσμο (Gott, 2005). Η παραγωγή ζάχαρης αντικατέστησε την παραγωγή του καπνού και η Ισπανία άρχισε να δίνει περισσότερη σημασία στην Κούβα με

¹ Guanahatabey ή Γκουαντανάμπι, ήταν αυτόχθονος λαός της δυτικής Κούβας.

² Ciboney ήταν ένας λαός Taino που ζούσε στη δυτική Κούβα, στη Τζαμάικα και στην Tiburón της Αϊτής.

³ Οι Taino ήταν ένας αυτόχθονος λαός της Καραϊβικής κατά τον 15ο αιώνα. Ζούσαν κυρίως στην Κούβα, στην Αϊτή, στην Τζαμάικα, στη Δομινικανή Δημοκρατία, στο Πουέρτο Ρίκο κ.α.

αποτέλεσμα να διαμορφωθεί μια στενή σχέση μεταξύ μητρόπολης και αποικίας. Διαμορφώθηκε, λοιπόν, μια κοινωνία αποικιακή με τους απογόνους των Ισπανών στην κορυφή της κοινωνικής ιεραρχίας και με πολύ μεγάλους αριθμούς Αφρικανών σκλάβων που μεταφέρθηκαν στο νησί μέσα από τα δίκτυα του δουλεμπορίου.

Διαμορφώθηκε μια κοινωνία αποικιακή με τους απογόνους των Ισπανών στην κορυφή της κοινωνικής ιεραρχίας και με πολύ μεγάλους αριθμούς Αφρικανών σκλάβων που μεταφέρθηκαν στο νησί μέσα από τα δίκτυα του δουλεμπορίου. Όλοι αυτοί οι παράγοντες απέτρεψαν τους κατοίκους της Κούβας από το να διεκδικήσουν την ανεξαρτησία τους από το ισπανικό στέμμα την περίοδο που επαναστάτησαν οι άλλοι λαοί της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής και ως εκ τούτου να παραμείνουν πιστοί στην Ισπανική Αυτοκρατορία .

Μετά τα μέσα του 19ου αιώνα η αφοσίωση της Κούβας στο ισπανικό στέμμα άρχισε να αλλάζει ,καθώς αυξήθηκε ο ανταγωνισμός μεταξύ των Creole /Κρεολών⁴ και των Ισπανών από τη μητρόπολη για την ουσιαστική κυριαρχία του νησιού και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του Ισπανικού δεσποτισμού, και του Κουβανικού εθνικισμού. Η δυσaréσκεια ανάμεσα στους Κουβανούς αυξανόταν εξαιτίας των κακών συνθηκών διαβίωσης των λαϊκών στρωμάτων, της φτώχειας και της έλλειψης γεωργικών μεταρρυθμίσεων τις οποίες χρειαζόταν οι καλλιεργητές. Όλα αυτά οδήγησαν στην απαρχή του πρώτου Πολέμου για Ανεξαρτησία το 1868- 1878(White, 2015). Στις 10 Οκτωβρίου του 1868 από την πόλη Grito de yara, ο Carlos Manuel de Céspedes, καλεί τον λαό σε εξέγερση εναντίον της Ισπανίας. Ο Céspedes, συσπείρωσε μια ομάδα ανθρώπων υπό την καθοδήγηση του έμπειρου στρατιωτικού Manuel de Quesada. Οι Ισπανοί, τώρα ήταν αντιμέτωποι με έναν λαό, που ήταν αποφασισμένος να σπάσει τα δεσμά της αποικιοκρατίας(Gott, 2005). Στην πρώτη αυτή προσπάθεια, έχασαν χωρίς να καταφέρουν να κερδίσουν την ανεξαρτησία τους. Λίγα χρόνια αργότερα ξεκίνα ο δεύτερος Πόλεμος για την Ανεξαρτησία το 1895. Αυτή την φορά κατάφεραν να πετύχουν αυτό που τόσο πολύ επιθυμούσαν, την ανεξαρτησία τους. Σε αυτόν τον αγώνα

⁴ Απόγονοι των Ισπανών που είχαν γεννηθεί στην Αμερική(Δαμηλάκου, 2014)

για την ανεξαρτησία πεθαίνει ο ηγέτης της Κούβας Χοσέ Μαρτί στο όνομα της ελευθερίας.

Οι ΗΠΑ ανησυχούσαν ιδιαίτερα για το μέλλον της Κούβας γιατί είχαν οικονομικά συμφέροντα από αυτή αλλά και για το στρατηγικό της σημείου για τη κατασκευή του Καναλιού του Παναμά μελλοντικά. Αυτή είναι και η στιγμή που η Κούβα γίνεται προτεκτοράτο των ΗΠΑ, διότι η στρατιωτική κατάληψη της Κούβας θα ήταν προσωρινή αλλά κατέληξε να διαρκεί τέσσερα χρόνια

Τον Δεκέμβριο του 1898 με την υπογραφή της συνθήκης του Παρισιού οι ΗΠΑ ανακηρύσσονται νικητές του Ισπανό-Αμερικανικού πολέμου και ως συνέπεια αυτού η Κούβα κερδίζει την ανεξαρτησία της. Έτσι η Ισπανία χάνει τις τρεις αποικίες που της είχαν απομείνει, την Κούβα, το Πουέρτο Ρίκο και τις Φιλιππίνες(Gott,2005).

Οι ΗΠΑ είχαν εκφράσει το ενδιαφέρον τους, για να προσαρτήσουν την Κούβα, αλλά η Κούβα ήθελε να γίνει ανεξάρτητη, έτσι οι κρεολοί με την υποστήριξη ορισμένων μιγάδων άρχισαν να κινητοποιούν εξεγέρσεις προκειμένου να κερδίσουν την ελευθερία τους.

Στις 20 Μαΐου του 1902 η Κούβα καθίσταται ουσιαστικά προτεκτοράτο σύμφωνα με την Τροποποίηση Πλατ που είχε συναφθεί στο Σύνταγμα της Κούβας. Η ευημερία είχε αρχίσει ήδη να αυξάνεται. Παρόλα αυτά υπήρχαν άλλα προβλήματα, όπως η βία και η διαφθορά. Το 1902 στο Σύνταγμα της Κούβας ενσωματώνεται η Τροπολογία Πλατ , σύμφωνα με την οποία οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να επέμβουν όποτε ήθελαν στα εσωτερικά ζητήματα της Κούβας επιβάλλοντάς της περιορισμούς στην εθνική τους κυριαρχία. Δεν επιτρεπόταν πλέον στην Κούβα να υπογράψει διεθνείς συμφωνίες και έθετε όρια για το ύψος του εξωτερικού χρέους(Δαμηλάκου, 2014). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ξεκινά μια νέα σχέση εξάρτησης μεταξύ των δύο χωρών και παράλληλα επιτρεπόταν στους Αμερικανούς να δημιουργήσουν ναυτική βάση στην Κούβα, όλα αυτά συνέβαλλαν στην αδυναμία της Κούβας να γίνει ένα ανεξάρτητο κράτος.

Τη δεκαετία του 1930 η Κούβα προσπαθούσε να ξεκινήσει έναν επαναστατικό αγώνα, προκειμένου να ρίξει την κυβέρνηση. Στην διακυβέρνηση της χώρας την περίοδο αυτή βρισκόταν ο δικτάτορας Τζεράντο Ματσάδο

(1925-1933). Εξαιτίας της μεγάλης οικονομικής ύφεσης, του ολοένα και περισσότερο αυξανόμενου οικονομικού ελέγχου από τις ΗΠΑ, ξεσπά ένα επαναστατικό κίνημα από μια ομάδα φοιτητών, τμημάτων του στρατού και του εργατικού κινήματος που ζητούσαν ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις και έναν βαθύ μετασχηματισμό της Κούβας για να δημιουργήσουν τη « Νέα Κούβα ». Μετά από διάφορες εξεγέρσεις ο Ματσάδο αναγκάστηκε να παραιτηθεί και να εγκαταλείψει την χώρα. Επίσης, το 1933 σχηματίζεται η κυβέρνηση του Ραμόν Γκράου⁵. Την 1η Ιανουαρίου του 1934 ο στρατηγός Φουλχένσιο Μπατίστα αναγκάζει την προσωρινή κυβέρνηση του Ραμόν Γκράου να παραιτηθεί και ο Μπατίστα αυτοανακηρύσσεται πρόεδρος της Κούβας. Το 1940 ο Φουλχένσιο Μπατίστα που ήταν συμπαθής στους Αμερικάνους, εκλέγεται πρόεδρος και παραμένει στην εξουσία μέχρι και το 1944. Λίγα χρόνια αργότερα το 1952 παίρνει την εξουσία ξανά με βίαιο αυτή τη φορά τρόπο και το καθεστώς είναι ολοφάνερα δικτατορικό μέχρι και το 1959.

Το 1953 ο Φιντέλ Κάστρο δημιουργεί το Κίνημα της 26ης Ιουλίου που αποτέλεσε βασικό πυρήνα της Κουβανικής Επανάστασης. Το κίνημα αυτό με αρχηγό τον Φιντέλ Κάστρο, ξεκινά τον αγώνα του ενάντια στον δικτάτορα Φουλχένσιο Μπατίστα. Η ομάδα πήρε αυτό το όνομα εξαιτίας της επίθεσης που πραγματοποίησε στις 26 Ιουλίου του 1953, στον στρατώνα Moncada. Ο Κάστρο μετά από αυτή την επίθεση συνελήφθη και φυλακίστηκε (Δαμηλάκου, 2015). Το 1956, επιστρέφει στην Κούβα, οργανώνοντας μια απόβαση με το πλοίο Granma. Την 1η Ιανουαρίου του 1959, ο Κάστρο μαζί με τους υποστηρικτές του μπήκαν πανηγυρικά στην Αβάνα και η φιλοαμερικανική κυβέρνηση του Μπατίστα εγκατέλειψε την χώρα.

Από τη στιγμή που την εξουσία καταλαμβάνει το κομμουνιστικό κόμμα του Φιντέλ Κάστρο οι σχέσεις μεταξύ των ΗΠΑ και της Κούβας αλλάζουν και σταδιακά δυσχεραίνουν. Οι ΗΠΑ θα προσπαθήσουν με κάθε δυνατό τρόπο να απομακρύνουν την φιλοσοβιετική κυβέρνηση του Κάστρο από την εξουσία και να την αντικαταστήσουν με μια φιλοαμερικανική κυβέρνηση. Όλα αυτά τα

⁵ Ο Ramon Grau ήταν Κουβανός. Διετέλεσε πρόεδρος της Κούβας δύο φορές, την πρώτη από το 1933 μέχρι το 1934, και τη δεύτερη από το 1944 μέχρι το 1948. Η κυβέρνηση του, ήταν εθνικιστική και ο ίδιος ήταν κατά της Τροποποίησης Πλατ.

γεγονότα που θα ακολουθήσουν την Κουβανική Επανάσταση καθώς και οι εξελίξεις στις σχέσεις των δύο κρατών από το 1959 και εξής θα αναλυθούν στα κεφάλαια της παρούσας εργασίας φτάνοντας μέχρι τη διαμόρφωση των σχέσεων των ΗΠΑ και της Κούβας στη διάρκεια του 21ο αιώνα, με τις κυβερνήσεις των Μπαράκ Ομπάμα, Ντόναλντ Τράμπ και του προσφάτως εκλεγμένου Τζο Μπάιντεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΗΠΑ – ΚΟΥΒΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1.1 Η πτώση του Μπατίστα και η αναζήτηση μιας νέας τάξης

Το κίνημα της 26ης Ιουλίου, το οποίο ήταν ο πυρήνας της Κουβανικής Επανάστασης υπό την ηγεσία του Φιντέλ Κάστρο, το 1953 ξεκίνησε έναν επαναστατικό αγώνα ενάντια στην δικτατορία του Φουλχένσιο Μπατίστα. Η ομάδα αυτή ονομάστηκε έτσι γιατί η πρώτη της ενέργεια ήταν η επίθεση στις 26 Ιουλίου του 1953 στον στρατώνα Moncada στην Κούβα. Αυτή η επίθεση ήταν και το σημείο εκκίνησης της εξέγερσης εναντίον του Μπατίστα, όμως απέτυχε και πέθαναν αρκετά από τα μέλη του κινήματος, κάποιοι άλλοι συνελήφθησαν επί τόπου ή λίγο αργότερα όπως συνέβη στην περίπτωση του Φιντέλ Κάστρο, ο οποίος συνελήφθη και φυλακίστηκε. Όσο καιρό βρισκόταν στην φυλακή σχεδίαζε την επίθεση που θα πραγματοποιούσε ενάντια στη κυβέρνηση του Μπατίστα(Chomsky,2015).

Η επιστροφή του Κάστρο στην Κούβα μετά την αποφυλάκιση του και την εξορία του στο Μεξικό έγινε με ένα πλοίο που ονομαζόταν Granma, το 1956. Η επίθεση στο στρατόπεδο Moncada μπορεί να θεωρηθεί η πρώτη ενέργεια για το ξεκίνημα της Επανάστασης μαζί με την επιχείρηση απόβασης του Φιντέλ Κάστρο στην Κούβα. Από στρατιωτικής άποψης η απόβαση αυτή δεν συνάντησε ιδιαίτερη επιτυχία καθώς μόλις το πλοίο έφτασε στην πόλη του Σαντιάγο ναυάγησε και η κυβέρνηση του Μπατίστα κατάφερε να σκοτώσει πολλούς από τους επαναστάτες, διότι βρισκόταν σε επιφυλακή. Ο Φιντέλ και ο αδερφός του Ραούλ μαζί με τον Ερνέστο τσε Γκεβάρα κατάφεραν να δραπετεύσουν στα βουνά της Σιέρρα Μαέστρα. Το διάστημα που βρίσκονταν στα βουνά σχεδίασαν την πορεία της επανάστασης χρησιμοποιώντας το σύστημα του ανταρτοπόλεμου. Οι πρώτοι και πιο ένθερμοι υποστηρικτές της Επανάστασης είχαν συσπειρωθεί στην ανατολική Κούβα.

Την πρώτη Ιανουαρίου του 1959, η φιλοαμερικανική κυβέρνηση του Μπατίστα εγκατέλειψε τη χώρα και οι επαναστάτες του κινήματος της 26ης Ιουλίου μπήκαν πανηγυρικά στην Αβάνα. Η κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο ορκίστηκε

το 1959 και έκανε τις πρώτες της πολιτικές κινήσεις ορίζοντας Προέδρο της χώρας τον Manuel Urrutia, όπως είχε υποσχεθεί και τον Jose Miro Cardona ως Πρωθυπουργό. Στη νέα κυβέρνηση προέρχονταν άτομα από το κίνημα της 26ης Ιουλίου, ενώ ο ίδιος ο Κάστρο παρέμεινε ο στρατηγός του επαναστατικού στρατού, ο οποίος ονομαζόταν “Fuerzas Armadas Rebeldes” (Ένοπλες Επαναστατικές Δυνάμεις).

Ο Φιντέλ Κάστρο απευθυνόταν στους χωρικούς και στους αγρότες , στους άνεργους Κουβανούς, καθώς και στους επαγγελματίες, οι οποίοι εξαιτίας της πολιτικής διαφθοράς που επικρατούσε τη δεκαετία του '50, δεν είχαν νέες επαγγελματικές ευκαιρίες. Υποστήριξε τους πέντε «επαναστατικούς νόμους» που ήθελαν να επιβάλλουν όταν επιτέθηκαν στον στραώνα Moncada, αυτοί ήταν: η εφαρμογή και η αποκατάσταση του Συντάγματος του 1940, μια αγροτική μεταρρύθμιση και η κατάσχεση όλων των επιχειρήσεων που αποκτήθηκαν μέσω απάτης και διαφθοράς. Όλα αυτά ήταν βασισμένα στο Σύνταγμα και προέβλεπαν τα εργατικά δικαιώματα(Chomsky,2015).

Η ιδεολογική βάση της Επανάστασης, στηριζόταν στην ριζοσπαστική παράδοση της Κούβας. Το νέο κράτος που θα δημιουργούνταν από την Επανάσταση, είχε ως στόχο την δημιουργία ενός νέου κράτους που θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα του λαού. Η ιδεολογία, λοιπόν, της Επανάστασης ήταν αρκετά οικεία στον κουβανικό λαό, καθώς η Κούβα είχε από παλιότερα μια αντιιμπεριαλιστική παράδοση(Δαμηλάκου, 2014).

Το 1960 η Κούβα αποκαθιστά τις διπλωματικές τις σχέσεις με την Σοβιετική Ένωση⁶ και υπογράφει μια συμφωνία με την οποία γινόταν δεκτό η ΕΣΣΔ να αγοράζει από την Κούβα μεγάλες ποσότητες ζάχαρης σε τιμές υψηλότερες από αυτές της ελεύθερης αγοράς. Ήταν ένας τρόπος στήριξης της κουβανέζικης οικονομίας και έγινε ο βασικός πυλώνας της κουβανικής επιβίωσης. Έτσι, εξαιτίας αυτής της συμφωνίας ΗΠΑ και Κούβα άρχισαν να απομακρύνονται με αποτέλεσμα η Κούβα να έρχεται όλο και πιο κοντά στην Σοβιετική Ένωση. Σύμφωνα με το State Department, οι αμερικανικές εταιρείες που βρίσκονταν στην Κούβα, αρνήθηκαν να αγοράσουν πετρέλαιο που προερχόταν από την Σοβιετική Ένωση. Ο Κάστρο απάντησε σε αυτή την

⁶ Το 1952 η Κούβα και η Σοβιετική Ένωση είχαν διακόψει τις διπλωματικές τους σχέσεις.

απόφαση των ΗΠΑ με την εθνικοποίηση όλων των διυλιστηρίων και οι ΗΠΑ εξαιτίας αυτού ακύρωσαν το μεγαλύτερο μέρος από τα ποσοστά ζάχαρης που έπαιρναν από την Κούβα. Έτσι, η Κούβα ξεκίνησε να εθνικοποιεί όλες τις ξένες επιχειρήσεις συμπεριλαμβανομένων και των αμερικανικών με την προσφορά μιας αποζημίωσης. Αξιοσημείωτο είναι δε ότι σε κάποιες επιχειρήσεις το ύψος της αποζημίωσης που τους πρόσφερε η επαναστατική κυβέρνηση προκειμένου να τις εθνικοποιήσει, ανερχόταν στο ποσό του ενός εκατομμύριου δολαρίων. Ανάμεσα στις επιχειρήσεις που εθνικοποιήθηκαν ήταν μεγάλες φαρμακευτικές βιομηχανίες και τράπεζες. Όλες αυτές οι αλλαγές προκάλεσαν έντονη δυσαρέσκεια στον αμερικανικό λαό, ο οποίος ζητούσε κυρώσεις εναντίον της Κούβας.

1.2 Οι νέες σχέσεις ΗΠΑ και επαναστατικής Κουβανικής κυβέρνησης

Η διαμάχη ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην επαναστατημένη Κούβα έγινε αναπόφευκτη, όταν τον Δεκέμβριο του 1961 ξεκαθαρίστηκε ο ιδεολογικός χαρακτήρας της επανάστασης με τη δήλωση του Κάστρο ότι υποστηρίζει τον μαρξισμό-λενινισμό (Gallo, 1974). Η Επανάσταση προκάλεσε προβλήματα στην κυριαρχία των ΗΠΑ στη νησί και βέβαια άλλαξε ριζικά το οικονομικό και πολιτικό μοντέλο που της είχε επιβληθεί. Αμέσως μετά την Επανάσταση οι ΗΠΑ πίστευαν ότι θα μπορούσαν να χειραγωγήσουν τη νέα Κουβανική κυβέρνηση και ιδίως τον τρόπο που θα διαχειριζόταν του Αμερικανούς επενδυτές. Όταν οι Αμερικανοί άρχισαν να διακρίνουν τον κομμουνιστικό χαρακτήρα της Επανάστασης οι σχέσεις των δύο χωρών άρχιζαν να αλλάζουν δραματικά. Ο Κάστρο επιτίθετο πολύ συχνά λεκτικά στην Αμερικανική κυβέρνηση και έτσι ξεκίνησαν οι συζητήσεις στο Κογκρέσο για περικοπές στα ποσοστά της κουβανικής ζάχαρης που αγόραζαν οι ΗΠΑ. Στις 5 Ιουνίου ο Ντουάιτ Αϊζενχάουερ αποσύρθηκε από τα συμφωνημένα ποσοστά αγοράς κουβανικής ζάχαρης .

Η μακροχρόνια σχέση εξάρτησης των ΗΠΑ με την Κούβα πριν από την επανάσταση δημιουργούσε μια σειρά από προκλήσεις για τη νέα επαναστατική κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο. Οι στόχοι του εθνικισμού και της κοινωνικής ισότητας επέβαλλαν τεράστιες αλλαγές στις σχέσεις ΗΠΑ και Κούβας. Ο οικονομικός εθνικισμός και η διανεμητική δικαιοσύνη αναπόφευκτα θα προκαλούσαν προβλήματα στις επιχειρήσεις των ΗΠΑ που κατείχαν καταλυτική θέση στην οικονομία της χώρας(Chomsky, 2015). Οι πολιτικοί των ΗΠΑ κράτησαν στάση αναμονής απέναντι στην επαναστατική κυβέρνηση επικεντρωμένοι στο πως θα μπορούσαν να διατηρήσουν τις επενδύσεις τους στην Κούβα. Κατά τη διάρκεια των πρώτων μηνών η αμερικανική πολιτική ηγεσία πίστευε ότι η νέα επαναστατική κυβέρνηση θα μπορούσε να διατηρήσει μια ευνοϊκή στάση προς τους Αμερικανούς επενδυτές. Μια συνάντηση με αξιωματούχους της πρεσβείας και εκπροσώπους από τις αμερικανικές επιχειρήσεις οδήγησε στο συμπέρασμα ότι θα είναι προς όφελος των ΗΠΑ αν αναγνωρίσουν τη νέα κυβέρνηση της Κούβας(Gallo, 1974). Ένας λόγος για τον οποίο υποστήριξαν οι αμερικανικές επιχειρήσεις την αναγνώριση της κυβέρνησης του Κάστρο ήταν το γεγονός ότι δεν μπορούσαν να αγνοήσουν την τεράστια λαϊκή κινητοποίηση που υποστήριζε την επανάσταση. Βασικός, λοιπόν, στόχος της κυβέρνησης των ΗΠΑ ήταν να μπορέσει να καθοδηγήσει τη νέα κυβέρνηση του Κάστρο σε μια συμφωνία που θα βοηθούσε την Κούβα να αναπτυχθεί οικονομικά. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί εν μέρει μόνο αν σταθεροποιούνταν η επιρροή του Κάστρο καθώς και αν οι ΗΠΑ μείωναν την επιρροή του ριζοσπαστικού στοιχείου του κινήματος της 26ης Ιουλίου και των κομμουνιστών στρέφοντάς τους εναντίον του Κάστρο. Επιπλέον, ήδη από το 1960 η κυβέρνηση του Αϊζενχάουερ είχε επιβάλλει μερικό εμπορικό εμπάργκο στην Κούβα εξαιρώντας από αυτό τα τρόφιμα και τα φάρμακα. Την περίπτωση του εμπορικού εμπάργκο θα την αναλύσουμε διεξοδικά στο επόμενο κεφάλαιο.

1.3 Τα πρώτα κύματα μεταναστών στις ΗΠΑ: η δημιουργία του εξόριστου αντι-Καστρικού πόλου

Μετά την πτώση του Φουλχένσιο Μπατίστα εκδηλώθηκε ένα μεγάλο κύμα μεταναστών προς τις ΗΠΑ. Το κύμα αυτό ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1959 και οι πρώτοι που έφυγαν ήταν όσοι είχαν ταυτιστεί με την κυβέρνηση του Μπατίστα, δηλαδή ήταν πολιτικοί αρχηγοί, στρατιωτικοί, επιχειρηματίες και δημόσιοι υπάλληλοι. Όσο η Επανάσταση του Κάστρο γινόταν όλο και πιο ριζοσπαστική άρχισαν να εγκαταλείπουν την χώρα και πολίτες που ανήκαν στα μεσαία κοινωνικά στρώματα και είχαν τρομάξει από τα νέα επαναστατικά μέτρα.

Μετά την επανάσταση της Κούβας και συγκεκριμένα μεταξύ του 1960 και 1962 έφυγαν από την Κούβα περίπου 200,000 Κουβανοί, και οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν στο Μαϊάμι της Φλόριντα. Αυτοί οι πρώτοι μετανάστες αντιπροσώπευαν την “δεξιά” πολιτική πλευρά της Κούβας. Ένα δεύτερο κύμα μεταναστών που έφυγε από την Κούβα μπορούμε να τους τοποθετήσουμε στο “κέντρο”, καθώς όταν έπεσε η κυβέρνηση του Μπατίστα και αντικαταστάθηκε από αυτή του Κάστρο θεώρησαν απλά ότι ο ένας δικτάτορας διαδέχτηκε τον άλλο. Βέβαια, ορισμένοι από αυτούς ήταν πρώην υποστηρικτές του Κάστρο(Moore, 1966). Επιπλέον, υπήρξε και ένα τρίτο κύμα μεταναστών που αποτελούνταν από ανθρώπους που ήταν θιασώτες της πολιτικής του Κάστρο από την αρχή μέχρι και την ημέρα που νίκησε. Αυτοί έφυγαν από την χώρα σε ένδειξη διαμαρτυρίας στο πολιτικό ύφος της Επανάστασης, γιατί η επιρροή του κομμουνισμού έγινε πολύ εμφανής. Αυτούς ο Κάστρο τους πρόδωσε με την δίκη και την φυλάκιση του Hubert Matos, που ήταν αρχηγός του στρατού του αλλά στη συνέχεια εναντιώθηκε στην κομμουνιστική στροφή που πήρε η κυβέρνηση. Από αυτό το γεγονός φάνηκε πλέον ξεκάθαρα η κομμουνιστική επιρροή της επανάστασης. Αυτοί ήταν οι τελευταίοι που έφτασαν στο Μαϊάμι από το πρώτο αυτό μεγάλο μεταναστευτικό κύμα. Μέχρι το 1961 περισσότεροι από 200.000 μετανάστες από όλες τις πολιτικές κατευθύνσεις είχαν μετακινηθεί στο Μαϊάμι και όλοι είχαν έναν κοινό στόχο, την ανατροπή της κυβέρνησης του Κάστρο.

Την περίοδο από το 1959 μέχρι και 1961 που αποτελεί το πρώτο μαζικό μεταναστευτικό κύμα το ονόμασαν η « Χρυσή Έξοδος⁷ », γιατί οι μετανάστες αντιπροσώπευαν τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα της Κούβας. Στην πλειοψηφία τους ήταν άνθρωποι που είχαν σπουδάσει και υπάλληλοι διοικητικών υπηρεσιών. Οι κύριοι λόγοι που εγκατέλειψαν την Κούβα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ήταν πολιτικοί. Μέχρι και το 1961 που οι ΗΠΑ διέκοψαν τις διπλωματικές τους σχέσεις με την Κούβα οι εξόριστοι, όπως ονομάστηκαν, μπορούσαν να φτάσουν στις ΗΠΑ μέσω των εμπορικών πτήσεων που πραγματοποιούνταν από την Αβάνα προς το Μαϊάμι. Αυτή τη περίοδο έφταναν ανά εβδομάδα 1,600 με 1,700 Κουβανοί (Duany, 1999). Ο μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών αποτελούνταν κυρίως από οικογένειες και οι περισσότεροι που έφυγαν για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής πίστευαν ότι θα μπορούσαν να γυρίσουν πολύ σύντομα πίσω στην πατρίδα τους και ότι η παραμονή τους στην Αμερική θα ήταν προσωρινή. Πολλοί μετανάστες έλεγαν « ότι ήταν θέμα χρόνου μέχρι η κυβέρνηση της Αμερικής να εμπλακεί στην επανάσταση της Κούβας και να ρίξει την επαναστατική κυβέρνηση» (Chomsky, 2015). Όμως υπήρχε και η περίπτωση που για πολλούς Κουβανούς η εγκατάσταση στην Αμερική ήταν πολύ δύσκολη και δεν μπορούσαν να πάρουν άδεια παραμονής προκειμένου να εγκατασταθούν μόνιμα εκεί.

Η Αμερικανική κυβέρνηση μπορούσε να δώσει στους Κουβανούς εφόσον έκαναν αίτηση refugee status/ ιδιότητα πρόσφυγα, και τους προσέφερε δουλειά, πρόσβαση στα σχολεία για παιδιά ακόμα και κατοικία. Οι περισσότεροι από αυτούς θεωρούσαν τους εαυτούς τους πολιτικούς πρόσφυγες, όπως ακριβώς και η αμερικανική κυβέρνηση, αυτό σήμαινε ότι εγκατέλειψαν την χώρα τους εξαιτίας των πολιτικών συνθηκών που επικρατούσαν εκεί. Λόγω της αυξημένης μεταναστευτικής κίνησης δημιουργήθηκε από την Αμερικανική κυβέρνηση και την Καθολική Εκκλησία μια επιχείρηση που ονομαζόταν “Pedro Pan” και αφορούσε την άφιξη 14,000 ασυνόδευτων παιδιών στην Αμερική. Οι γονείς που έστειλαν τα παιδιά τους στην Αμερική ήλπιζαν ότι θα τα έβλεπαν ξανά πολύ σύντομα. Άλλοι πάλι είχαν φοβηθεί για την τύχη των παιδιών τους επειδή κυκλοφορούσαν φήμες ότι η

⁷ The Golden Exile.

επαναστατική κυβέρνηση θα έστελνε παιδιά στην ΕΣΣΔ για στρατιωτική εκπαίδευση.

Οι περισσότεροι μετανάστες από την Κούβα εγκαταστάθηκαν στο Μαϊάμι και αν λάβουμε υπόψη μας τα εθνοτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους, αφού ανήκαν στα ανώτερα στρώματα, επηρέασαν την τοπική κοινωνία του Μαϊάμι, κοινωνική και εθνοτική σύνθεση αυτών των μεταναστών αξίζει να σημειωθεί ότι το Μαϊάμι άλλαξε ολοκληρωτικά. Διότι οι περισσότεροι από αυτούς που έφυγαν τα πρώτα χρόνια της επανάστασης ήταν λευκοί και προερχόταν από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Εγκαταστάθηκαν στο Μαϊάμι γιατί βρισκόταν πολύ κοντά στην Κούβα από γεωγραφικής άποψης. Οι Κουβανοί του Μαϊάμι έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην αντεπαναστατική στάση των ΗΠΑ και στις σχέσεις των δύο χωρών γιατί με δική τους πίεση οι ΗΠΑ άρχισαν να τηρούν μια πολύ εχθρική στάση προς την Κούβα και την Επανάσταση(Duany, 1999).

1.4 Η εισβολή στον Κόλπο των Χοίρων

Με την επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ τις ΗΠΑ και της Κούβας, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντουάιτ Αϊζενχάουερ έδωσε εντολή το 1960, στις μυστικές υπηρεσίες της CIA να οργανώσουν και να εκπαιδεύσουν Κουβανούς εξόριστους για να επιτεθούν στην Κούβα, να ανατρέψουν της επαναστατική κυβέρνηση του Κάστρο, και αυτή να αντικατασταθεί από μια φίλοαμερικανική κυβέρνηση. Το επόμενο βήμα αυτής της σχεδιαζόμενης επίθεσης ήταν να αρχίσει η εκπαίδευσή τους. Έτσι, το καλοκαίρι του 1960 κάποιες περιοχές στην Γουατεμάλα μετατράπηκαν σε στρατόπεδα για την εκπαίδευση των εξόριστων Κουβανών . Μέσα σε λίγους μήνες, το Νοέμβριο του ίδιου έτους οι εξόριστοι ήταν καλά εξοπλισμένοι, είχαν εκπαιδευτεί πλήρως και ήταν έτοιμοι για να φέρουν σε πέρας την επιχείρηση . Για την ολοκληρωμένη οργάνωση του σχεδίου επίθεσης (Moore, 1966), εμπόδιο αποτελούσε η θητεία του Ντουάιτ Αϊζενχάουερ η έφτανε σιγά σιγά προς τη λήξη της.

Λίγες εβδομάδες πριν από την επίθεση τον Μάρτιο του 1961 δύο επιχειρησιακές ομάδες οι “Frente Revolucionario Democrático” και “Movimento

Revolucionario del Pueblo” ενώθηκαν σε ένα συνασπισμό με πρωτοβουλία των μυστικών υπηρεσιών. για να σχηματίσουν μια προσωρινή κυβέρνηση. Ο συνασπισμός αυτός που βρισκόταν στις ΗΠΑ ονομάστηκε “Κουβανικό Επαναστατικό Συμβούλιο ” και προσωρινός πρόεδρος έγινε ο Χοσέ Μιρό Καρντόνα (Moore, 1966). Μόλις, οι επιχειρήσεις στεφόταν με επιτυχία το Κουβανικό Επαναστατικό Συμβούλιο θα ανακοίνωνε μια προσωρινή κυβέρνηση για να τραβήξει το ενδιαφέρον των Κουβανών προκειμένου να τους οδηγήσει σε επανάσταση κατά του Κάστρο.

Ο νέος Πρόεδρος που διαδέχτηκε τον Αϊζενχάουερ ήταν ο Τζον Φ. Κένεντι, ο οποίος χρειαζόταν λίγο χρόνο για να μελετήσει τα σχέδια της επίθεσης και να πάρει μια τέτοια σημαντική απόφαση. Ο Κένεντι ήταν σίγουρος ότι ο λαός της Κούβας θα ενωνόταν με την αμερικανική επιχείρηση και θα επαναστατούσε εναντίον του Κάστρο. Ο Allan Dulles που τότε ήταν ο διευθυντής των Μυστικών Υπηρεσιών της CIA, και ο Richard Bissell που ήταν ο υπεύθυνος του σχεδίου της εισβολής και μέλος της CIA, φρόντισαν να ενημερώσουν πλήρως τον Κένεντι για το σχέδιο της εισβολής(Moore, 1966). Όμως ο Κένεντι όταν πλησίαζε η ώρα της επίθεσης έκανε κάποιες σημαντικές αλλαγές στα σχέδια· αντί η επίθεση να γίνει το πρωί όπως είχε προγραμματιστεί, την μετέτρεψε σε βραδινή και άλλαξε την τοποθεσία από το Τρινιντάντ στον Κόλπο των Χοίρων. Παρόλες τις αλλαγές που έκανε εξακολουθούσε να είναι λίγο διστακτικός, άφησε την CIA να συνεχίσει με τον σχεδιασμό, αλλά έκανε σε όλους γνωστό ότι η εισβολή μπορεί να ακυρωθεί ακόμα και 24 ώρες πριν από την μέρα που είχε προγραμματιστεί η επίθεση.

Ένα ακόμη πιο σοβαρό πρόβλημα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει ο Πέπε σαν Ρομάν ο διοικητής της ταξιαρχίας 2506⁸ , ήταν ότι σε μια ομιλία του ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Κένεντι διαβεβαίωσε ότι δεν θα υπάρξει καμία παρέμβαση των ενόπλων δυνάμεων των Ηνωμένων Πολιτειών στην Κούβα·

⁸ Η ταξιαρχία 2506, ήταν μια ομάδα που αποτελούνταν από εξόριστους Κουβανούς και είχε δημιουργηθεί με την υποστήριξη των Μυστικών Υπηρεσιών των ΗΠΑ.
<https://www.nytimes.com/1964/05/24/archives/failure-was-the-word-from-the-very-start-the-bay-of-pigs-the.html>

η απόφαση των ΗΠΑ να μη συμμετέχουν οι ένοπλες δυνάμεις στην επίθεση στον Κόλπο των Χοίρων θα οδηγούσε την επιχείρηση σε αποτυχία.

Καθώς έφτανε η στιγμή για την εισβολή, ο Κάστρο είχε πληροφορηθεί για την επίθεση και είχε προλάβει να προετοιμαστεί παρόλο που δεν διέθετε τόσο καλά αεροσκάφη όσο οι ΗΠΑ. Επίσης, αυτό που τον καθησύχαζε ήταν η υπόσχεση του Κένεντι ότι δεν θα εμπλέκονταν οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις. Το μόνο που δεν γνώριζε ο Κάστρο ήταν το ακριβές μέρος της επίθεσης καθώς και την ώρα και την ημέρα της εν λόγω επίθεσης. Το σημείο που επέλεξαν για την επίθεση ήταν μια βαλτώδης περιοχή στη νότια Κούβα. Στις 17 Απριλίου του 1961 ξεκίνησε η εισβολή που μέσα σε λίγες ώρες θα κατέληγε σε πανωλεθρία για την αντεπαναστατική επιχείρηση, διότι όταν τα πλοία αποβιβάστηκαν στον Κόλπο των Χοίρων, οι Κουβανοί τους επιτέθηκαν με αποτέλεσμα τα πλοία να βουλιάξουν και να καταστραφεί μεγάλο μέρος του εξοπλισμού τους. Σε μια δεύτερη επίθεση που πραγματοποιήθηκε στον αέρα οι Κουβανοί για μια ακόμα φορά απέδειξαν την ισχύ τους χτυπώντας και καταστρέφοντας τα αμερικανικά μαχητικά. Κάποιοι από τους εξόριστους κατάφεραν να ξεφύγουν από την θάλασσα, πολλοί ήταν αυτοί που σκοτώθηκαν, ενώ πολλοί συνελήφθησαν από τον ίδιο τον Κάστρο. Η εισβολή στον Κόλπο των Χοίρων κατακρίθηκε πολύ από την Σοβιετική Ένωση και έριξε τις ευθύνες στην κυβέρνηση του Κένεντι, ενώ άνοιξε τον δρόμο για τη μεγάλη παγκόσμια απειλή που είναι γνωστή ως Κρίση των Πυραύλων.

1.5 Η Κρίση των Πυραύλων

Η Κρίση των Πυραύλων που ξεκινά το 1962 όταν οι ΗΠΑ βρίσκουν σοβιετικούς πυραύλους με πυρηνικές κεφαλές στο νησί της Κούβας, επρόκειτο να εξελιχθεί στη μεγαλύτερη και σημαντικότερη κρίση της εποχής. Οι βαλλιστικοί πύραυλοι τοποθετήθηκαν στην Κούβα μετά το αίτημα που έκανε ο Φιντέλ Κάστρο στη Σοβιετική Ένωση για την προστασία του νησιού. Η τοποθέτηση φυσικά των πυραύλων στην Κούβα έγινε με απόλυτη μυστικότητα, γιατί αν γινόταν ευρέως γνωστό στον υπόλοιπο κόσμο, οι σχέσεις της Κούβας με τα υπόλοιπα κράτη

της Λατινικής Αμερικής αλλά με τις ΗΠΑ θα οδηγούσαν σε παγκόσμια κρίση. Ο σοβιετικός πρόεδρος Χρουστσώφ θεωρούσε ότι με την απόφασή του να τοποθετηθούν τα πυρηνικά στην Κούβα θα πετύχαινε μια εξισορρόπηση δυνάμεων, διότι είχαν τοποθετηθεί αμερικανικά πυρηνικά και σε βάσεις στην Τουρκία. Κατά συνέπεια, με τη πράξη αυτή θα εξασφαλιζόταν ισορροπία στις σχέσεις μεταξύ των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης.

Το 1962 η Σοβιετική Ένωση ξεκίνησε τις προετοιμασίες προκειμένου να εγκαταστήσει πυρηνικούς πυραύλους στην Κούβα· όμως λόγω της ζέστης και της υγρασίας που επικρατούσαν στο νησί, η κατασκευή των πυρηνικών βάσεων καθυστερούσαν. Έτσι ένα αναγνωριστικό αεροπλάνο των ΗΠΑ ανακάλυψε και φωτογράφησε τις βάσεις. Η μετατροπή τμήματος της Κούβας σε πυρηνική βάση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στην Ουάσιγκτον, η οποία επικαλέστηκε την παραβίαση του Δόγματος Μονρόε⁹. Η αμερικανική απάντηση, όμως, δεν άργησε. Ο Τζον Φ. Κένεντι στις 22 Οκτωβρίου προχώρησε σε ναυτικό αποκλεισμό της Κούβας, γεγονός που σήμαινε ότι οι σοβιετικοί πύραυλοι δεν θα μπορούσαν να φτάσουν στο νησί. Όταν όμως ένας σοβιετικός στολίσκος που μετέφερε τους πυρηνικούς πυραύλους πλησίασε το νησί, όλη η ανθρωπότητα πίστεψε ότι θα ερχόταν αντιμέτωπη με έναν τρίτο παγκόσμιο πόλεμο.

Η κρίση εντάθηκε περισσότερο όταν ο Χρουστσώφ που ήταν ο σοβιετικός πρόεδρος ανακοίνωσε ότι έχει ολοκληρωθεί η εγκατάσταση των πυρηνικών πυραύλων. Σε ένα μήνυμά του ανήγγειλε, ότι θα τους απομάκρυνε μόνο εάν οι ΗΠΑ συμφωνούσαν να απομακρύνουν τους πυραύλους τους από τις βάσεις της Τουρκίας και της Ιταλίας και αν οι Αμερικανοί υποσχθούν ότι δεν θα εισβάλουν ξανά στο νησί. Σε σύσκεψη που έγινε ο Κένεντι αποφάσισε να δεχτεί το ένα μέρος της συμφωνίας και να μην πραγματοποιήσει άλλη εισβολή στην Κούβα. Ο Κάστρο εκμεταλλεύτηκε το γεωγραφικό πλεονέκτημα της Κούβας γιατί με την εγκατάσταση πυραύλων στο νησί οι ΗΠΑ θα γινόταν ευάλωτες. Από την άλλη, πίστευε ότι οι ΗΠΑ θα δεχόταν την εγκατάσταση των

⁹ Το Δόγμα Μονρόε, το είχε ανακοινώσει το 1823 ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Τζιμς Μονρόε ανέφερε ότι οι ΗΠΑ δεν θα δέχονταν καμία ευρωπαϊκή παρέμβαση σε όλες τις χώρες της αμερικανικής ηπείρου.(S.T.Miller 2018).

πυρηνικών πυραύλων στην Κούβα, όπως η Σοβιετική Ένωση είχε αποδεχτεί το 1961 την τοποθέτηση των πυραύλων σε βάσεις μελών του ΝΑΤΟ και συγκεκριμένα στην Ιταλία και την Τουρκία(Χατζηβασιλείου, 2001).

Το γεγονός αυτό έπεισε τις ΗΠΑ ότι η κυβέρνηση του Κάστρο έπρεπε να πέσει. Η κρίση των πυραύλων απέδειξε πόσο εύκολα μια τοπική διαμάχη μπορούσε να πάρει παγκόσμιες διαστάσεις. Το 1963, ένα χρόνο μετά, οι ΗΠΑ, ΕΣΣΔ και Βρετανία υπέγραψαν μια συνθήκη απαγόρευσης πυρηνικών δοκιμών, που απαγόρευε πυρηνικές δοκιμές στο νερό και στον αέρα. Με αυτά τα γεγονότα αναδείχτηκαν για μια ακόμη φορά οι μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Κούβα. Πάντως, με την Κρίση των Πυραύλων της Κούβας, η οποία έφερε τον πλανήτη πολύ κοντά σε έναν πυρηνικό πόλεμο, ολοκληρώθηκε μια φάση του Ψυχρού Πολέμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΜΠΑΡΓΚΟ

2.1 Η Επιβολή του Εμπάργκο από τις ΗΠΑ

Τον Οκτώβριο του 1960 οι ΗΠΑ με πρόεδρο τον Ντουάιτ Αϊζενχάουερ επέβαλαν μερικό οικονομικό εμπάργκο στην Κούβα. Με αυτό το εμπάργκο απαγορεύονταν όλες οι εξαγωγές από τις ΗΠΑ στην Κούβα εκτός από τις εξαγωγές των τροφίμων και των φαρμάκων(White, 2015). Ουσιαστικά διακόπηκαν όλες οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Επιπλέον το 1961 η Κούβα αποκλείστηκε από τη «Συμμαχία για τη Πρόοδο» που ήταν ένα πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας και είχε προταθεί από τον Κένεντι στον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών. Το ίδιο έτος, οι ΗΠΑ διέκοψαν κάθε διπλωματική σχέση με την Κούβα. Με την επιβολή του εμπάργκο στόχος των ΗΠΑ ήταν η αποσταθεροποίηση της κυβέρνησης του Κάστρο και ο περιορισμός εξάπλωσης του κομμουνισμού στις χώρες του δυτικού ημισφαιρίου. Παρά τις δυσκολίες που προκάλεσε το εμπάργκο, η επανάσταση κατάφερε να επιβιώσει οικονομικά χάρη στις πολύ στενές σχέσεις που ανέπτυξε η Κούβα με την ΕΣΣΔ(Mantovani, 2016).

Το 1962 οι ΗΠΑ μετά την αποτυχημένη εισβολή στον Κόλπο των Χοίρων και με πρόεδρο πλέον τον Τζον Φ. Κένεντι, οι ΗΠΑ επιβάλλουν ολικό οικονομικό εμπάργκο στην Κούβα. Αυτό σήμαινε ότι η Κούβα δεν θα μπορούσε ούτε να εξάγει αλλά ούτε και να εισάγει προϊόντα στις ΗΠΑ, αλλά ούτε και οι ΗΠΑ στην Κούβα (White, 2015). Με το ολικό εμπάργκο όχι μόνο απαγορεύονταν οι εμπορικές συναλλαγές προϊόντων ανάμεσα στις δύο χώρες, αλλά απαγορεύονταν και οι συναλλαγές μεταξύ των ΗΠΑ και τρίτων χωρών σε προϊόντα που έχουν κατασκευαστεί στην Κούβα ή ακόμα και προϊόντων που έχουν κατασκευαστεί σε άλλες χώρες αλλά περιέχουν προϊόντα που προέρχονται από την Κούβα. Επιπλέον, με το ολικό εμπάργκο απαγορευόταν οι Αμερικανοί να ταξιδεύουν στην Κούβα χωρίς να έχουν πάρει πρώτα μια ειδική άδεια από την κυβέρνηση των ΗΠΑ, οι Κουβανοί δεν μπορούσαν να επισκεφθούν τους συγγενείς τους στις ΗΠΑ και καθιστούσαν παράνομη για τους Αμερικανούς κάθε οικονομική συναλλαγή με την Κούβα. Ακόμη, η Κούβα έχασε τη δυναμική της στα Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα. Ειδικότερα,

απαγορευόταν να πουλάνε στην Κούβα ερευνητικό εξοπλισμό για τους επιστήμονες από τις αμερικανικές εταιρείες αλλά και τις θυγατρικές τους.

Κατά τη δεκαετία του 1970 παρατηρούμε μια μικρή χαλάρωση του εμπάργκο. Ο Κάστρο ζητούσε να επαναφέρει τις εμπορικές του σχέσεις με τις χώρες που ανήκαν στον Οργανισμό των Αμερικανικών Κρατών¹⁰ (OAS), λόγω της λανθασμένης οικονομικής πολιτικής που είχε ακολουθήσει. Στη διάρκεια του αποκλεισμού της Κούβας από το πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας, το οποίο είχε προτείνει ο Κέννεντυ στον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές ήταν μόλις 1 εκατομμύριο δολάρια(Χατζηβασιλείου, 2001). Ενώ περίπου 10 χρόνια νωρίτερα, το 1958 πριν την επιβολή του εμπάργκο μόνο οι εισαγωγές από τη Λατινική Αμερική ανερχόταν στα 84 εκατομμύρια δολάρια. Εν τέλει, στη διάρκεια της δεκαετίας του '70 αρκετές από τις χώρες που ανήκαν στον Οργανισμό των Αμερικανικών Κρατών, επανάφεραν τις εμπορικές τους σχέσεις με την Κούβα, γιατί είχαν αμοιβαία οικονομικά οφέλη(DeMelfi, 2006).

Το 1974, ο πρόεδρος Τζέραλντ Φόρντ ήθελε να βελτιώσει τις σχέσεις των ΗΠΑ με την Κούβα. Το 1975 επέτρεψε να εισαχθούν στην Κούβα, προϊόντα που είχαν φτιαχτεί από θυγατρικές αμερικανικών εταιρειών που βρισκόταν στην Λατινική Αμερική, βέβαια υπήρχε ένα όριο στα προϊόντα που μπορούσαν να εξαχθούν προς την Κούβα. Την ίδια χρονιά, το 1975, διακόπηκε εντελώς και ο αποκλεισμός που είχε επιβληθεί από τον Οργανισμό των Αμερικανικών Κρατών. Κατευθείαν οι εμπορικές δραστηριότητες μεταξύ Κούβας και της Λατινικής Αμερικής αυξήθηκε, μέχρι το τέλος του 1975, το κέρδος από τις εισαγωγές πλησίασε τα 230 εκατομμύρια δολάρια(DeMelfi, 2006).

¹⁰ Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών (OAS), ιδρύθηκε το 1948 με την υπογραφή του χάρτη του OAS στην Μπογκοτά της Κολομβίας και τέθηκε σε ισχύ το Δεκέμβριο του 1951. Ο οργανισμός δημιουργήθηκε για προωθήσει μεταξύ των κρατών του, την ειρήνη, την δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη, να ενισχύσει την συνεργασία τους και να υπερασπιστεί την εδαφική τους ακεραιότητα και την ανεξαρτησία τους. Σήμερα, μέλη του οργανισμού είναι 35 κράτη. Για την υλοποίηση των σκοπών βασίζεται στη δημοκρατία, στα ανθρώπινα δικαιώματα, στην ασφάλεια και στην ανάπτυξη(OAS, <https://www.oas.org/en/>).

Το εμπάργκο που επιβλήθηκε στην Κούβα επηρέασε σε σημαντικό βαθμό τόσο την οικονομία όσο και την κοινωνία της Κούβας, θέματα που αναλυθούν στη συνέχεια(Gordon,2012). Στη διάρκεια της προεδρίας του Κάρτερ(1977-1981) οι περιορισμοί του εμπάργκο χαλάρωσαν. Στη δεκαετία, όμως, του 1990 προστέθηκαν και άλλοι περιορισμοί στο εμπάργκο με τους νόμους Cuban Democracy και Helms-Burton, οι οποίοι θα διερευνηθούν κατά τη διάρκεια της εργασίας.

Οι υποστηρικτές του εμπάργκο ισχυρίζονταν ότι η Κούβα δέχεται οικονομική βοήθεια από την Σοβιετική Ένωση και ότι με αυτό τον τρόπο γίνεται εχθρός των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, γι' αυτό το εμπάργκο δεν έπρεπε να αρθεί. Οι Αμερικανοί πίστευαν ότι με την επιβολή ενός τέτοιου σκληρού εμπάργκο και κατά συνέπεια με την φτώχεια που θα αντιμετώπιζε η χώρα, ο Κάστρο θα αναγκαζόταν να αλλάξει λίγο την τακτική της διακυβέρνησης του και να πραγματοποιήσει κάποιες πιο δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις στην χώρα. Φυσικά ο Κάστρο δεν πτοήθηκε και ίσα ίσα αντί να υιοθετήσει πιο δημοκρατικές τακτικές πήρε ακόμη πιο αυταρχικά μέτρα. Δεν επέτρεπε, πλέον, ελεύθερες εκλογές, αυξήθηκε η λογοκρισία της κυβέρνησης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και δεν επιτρεπόταν οι πολίτες να εκφράζουν την αντίθεσή τους για τις αποφάσεις της κυβέρνησης

2.1 Οικονομικές συνέπειες

Στον οικονομικό τομέα εξαιτίας του εμπάργκο σημειώνεται αύξηση των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων στην Κούβα λόγω της έλλειψης ανταγωνισμού. Ακόμη αυξάνεται το κόστος μεταφοράς κάποιων προϊόντων προς τις ΗΠΑ. Η Κούβα εξαιτίας του εμπάργκο, έχασε τις ΗΠΑ που ήταν ο μεγαλύτερος οικονομικός της σύμμαχος, αλλά κέρδισε έναν νέο οικονομικό σύμμαχο την Σοβιετική Ένωση.

Απαγορεύτηκε από τις ΗΠΑ, η Κούβα να πραγματοποιεί οποιαδήποτε συναλλαγή με τις Αμερικανικές τράπεζες ή και με άλλες τράπεζες του

εξωτερικού. Στη διάρκεια της κυβέρνησης του Τζορτζ Μπους του πρεσβύτερου, οι ΗΠΑ αύξησαν τις προμήθειες των τραπεζικών συναλλαγών από τις τράπεζες του εξωτερικού, ώστε η Κούβα να μην μπορεί να πραγματοποιεί άμεσα συναλλαγές. Στην ελβετική τράπεζα, επέβαλλαν το πρόστιμο των 100 εκατομμυρίων δολαρίων σε περίπτωση που πραγματοποιήσει συναλλαγές σε αμερικανικά δολάρια με την Κούβα. Επέβαλλαν και άλλα τέτοια μικρότερα πρόστιμα σε ιταλικές και ισπανικές τράπεζες (DeMelfi, 2006).

Οι άμεσες οικονομικές συνέπειες του εμπάργκο στην Κούβα μπορούν να υπολογιστούν ότι ήταν γύρω στα εβδομήντα δισεκατομμύρια δολάρια. Στις οικονομικές επιπτώσεις συμπεριλαμβάνεται και η απώλεια κερδών εξαιτίας της μείωσης του τουρισμού, της εξαγωγής ζάχαρης και του νικελίου τα οποία συνιστούσαν τα βασικά αγαθά στα οποία στηριζόταν η οικονομία της Κούβας.

Σε ό,τι αφορά τις εξαγωγές η Κούβα έχασε την πρόσβαση της στη κοντινότερη αλλά ταυτόχρονα και μεγαλύτερη οικονομική δύναμη, τις ΗΠΑ· το γεγονός αυτό επηρέασε την παραγωγή κουβανικών προϊόντων, και το κόστος παραγωγής αυξανόταν όλο και περισσότερο. Μειώθηκαν αισθητά οι επενδύσεις στην Κούβα εξαιτίας της έλλειψης των Αμερικανικών κεφαλαίων. Ο Κάστρο προσπάθησε να εκμεταλλευτεί πολιτικά το εμπάργκο και κατηγορούσε συνεχώς τις ΗΠΑ και το εμπάργκο που τους είχαν επιβάλλει για την τραγική κατάσταση στην οποία είχε βρεθεί η χώρα του. Όμως, η σοβιετική βοήθεια λειτούργησε ως αντίβαρο σε αυτή τη προσπάθεια του Κάστρο και κατάφερε να καλύψει κάποια κενά που είχε δημιουργήσει το εμπάργκο.

Εξαιτίας του εμπάργκο σημειώθηκαν σημαντικές οικονομικές απώλειες εξαιτίας της γεωγραφικής ανακατανομής των εμπορικών ροών, αφού η Κούβα είχε αποκλειστεί από την βοήθεια του Οργανισμού των Αμερικανικών Κρατών, και δεν πραγματοποιούσε και συναλλαγές με κράτη- μέλη του. Επιπλέον, επηρεάστηκε και η ανάπτυξη της χώρας και η παραγωγή των εθνικών τους προϊόντων αφού είχαν περιορισμένη πρόσβαση σε τεχνολογικά μέσα και σε ανταλλακτικά για εξοπλισμούς με αποτέλεσμα να αποσύρονται πολύ γρήγορα μηχανήματα από τα εργοστάσιά τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκληθούν προβλήματα στις βιομηχανίες ζάχαρης, στην ηλεκτρική ενέργεια, στις μεταφορές των εμπορευμάτων και στην γεωργία. Το εμπάργκο εκτός από

τον τουρισμό και τις εξαγωγές επηρέασε σημαντικά και τις ξένες επενδύσεις αφού, ήταν πολύ δύσκολο η Κούβα να επαναδιαπραγματευθεί το εξωτερικό χρέος της (Herrera, 2003). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αδυναμία πραγματοποίησης συναλλαγών με δολάρια και τη μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών για τις εμπορικές δραστηριότητες.

Η Κούβα πολύ πριν την επιβολή του εμπάργκο, ήταν ο βασικός προμηθευτής τσιγάρων, ζάχαρης, νικελίου και ακατέργαστων ορυκτών στις ΗΠΑ. Υπήρχαν όμως και άλλοι τομείς που υπέφεραν εξαιτίας του εμπάργκο όπως η γεωργία, ο τουρισμός και εταιρείες ιατρικών εξοπλισμών. Η Κούβα εξήγαγε ζάχαρη και νικέλιο στην Σοβιετική Ένωση και ως αντάλλαγμα έπαιρνε σοβιετικό πετρέλαιο. Συγκεκριμένα, κοντά στο 80% των εξαγωγών ζάχαρης πλέον πήγαιναν στην Σοβιετική Ένωση, την Κίνα και σε άλλες χώρες του Σοβιετικού μπλοκ. Από αυτό το γεγονός αντιλαμβανόμαστε ότι οι εξαγωγές ζάχαρης δεν είχαν επηρεαστεί αρκετά από το αμερικανικό εμπάργκο.

Παρόλο που η Σοβιετική Ένωση κάλυψε τις ανάγκες των εξαγωγών ζάχαρης μέχρι το 1961, ένας τομέας που δεν μπόρεσε να υποστηρίξει ήταν αυτός του τουρισμού. Ο τουρισμός ήταν ο τομέας που υπέστη τη μεγαλύτερη ζημιά αφού οι τουρίστες από τις χώρες της Σοβιετικής Ένωσης δεν ξεπέρασαν τις τριάντα χιλιάδες τον χρόνο στην δεκαετία του '60, σε αντίθεση με τους τουρίστες από τις ΗΠΑ που επισκέπτονταν την Κούβα και ξεπερνούσαν τον αριθμό των τριακοσίων χιλιάδων τον χρόνο (DeMelfi, 2006).

Την δεκαετία του 1990 η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, επηρέασε σημαντικά τις οικονομικές σχέσεις της με την Κούβα. Αυτά τα χρόνια άλλαξε όλο το παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό, με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, Η βοήθεια από τη Σοβιετική Ένωση ήταν 4 με 6 δισεκατομμύρια δολάρια το 1990, ποσό που είχε 45% απόκλιση σε σχέση με τις τιμές ή με τα ποσά του προηγούμενου έτους. Με την πτώση της Σοβιετικής Ένωση το 1991, η Κούβα αντιμετώπισε σημαντικές οικονομικές δυσκολίες εξαιτίας των περιορισμένων επενδυτικών κεφαλαίων και των μειωμένων εξαγωγών γεγονός που οδήγησε στην μείωση της εγχώριας παραγωγής. Για την Κούβα ήταν πολύ δύσκολο πλέον να βρει νέους προμηθευτές για να μπορέσει να εξάγει ξανά τα προϊόντα της. (DeMelfi, 2006).

2.3 Κοινωνικές συνέπειες του εμπάργκο

Το εμπάργκο δεν αφορούσε μόνο τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων της Κούβας, αλλά αφορούσε και τρόφιμα και φάρμακα. Οι μεγαλύτερες επιπτώσεις του εμπάργκο αντικατοπτρίζονται στην κοινωνία της Κούβας, γιατί οι πολίτες δεν είχαν πρόσβαση σε πολύ βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Στον τομέα της υγείας, το 1963 παρατηρείται στην Κούβα μια άνοδος στα ποσοστά της παιδικής θνησιμότητας. Ο αποκλεισμός των ανθρώπων από αγαθά ζωτικής σημασίας απειλούσε καθημερινά τις ζωές χιλιάδων ανθρώπων, άλλωστε αυτό ήθελε να πετύχει εν μέρει και το εμπάργκο. Η Κούβα όμως προσπάθησε να αντιμετωπίσει αυτή την κατάσταση με τον καλύτερο τρόπο και υποσχέθηκε στους πολίτες της ότι θα προσπαθήσουν να διατηρήσουν χαμηλές τιμές στα τρόφιμα και ότι θα παρέχουν δωρεάν φαγητό σε σχολεία, νοσοκομεία και σε γηροκομεία.

Οι επιπτώσεις του εμπάργκο φάνηκαν πρώτα στις γυναίκες και στα μικρά παιδιά, καθώς δεν υπήρχε όπως αναφέραμε και παραπάνω πρόσβαση σε φάρμακα κυρίως τα πρώτα χρόνια του εμπάργκο, σε ιατρικό εξοπλισμό. Η ποιότητα του πόσιμου νερού ήταν πολύ κακή και εξαιτίας των ταξιδιωτικών περιορισμών δεν μπορούσαν να ταξιδέψουν σε κάποια άλλη χώρα για ιατρικούς λόγους και δεν υπήρχε και επαρκής πληροφόρηση για τα ιατρικά ζητήματα. Το εμπάργκο στα φάρμακα και στον ιατρικό εξοπλισμό ταρακούνησε το σύστημα υγείας της Κούβας. Τα πρώτα τριάντα χρόνια του εμπάργκο επιτρεπόταν η εισαγωγή φαρμάκων στην Κούβα, ξεκάθαρα για ανθρωπιστικούς λόγους. Από τη δεκαετία του 1990 για να εισαχθούν φάρμακα στην Κούβα έπρεπε να εγκριθούν πρώτα από τον πρόεδρο της Αμερικής και να επιβεβαιωθεί ότι θα είναι μόνο για ιατρική χρήση. Επίσης, εξαιτίας του εμπάργκο υπήρχε έλλειψη βασικού ιατρικού εξοπλισμού αλλά και κάποιων χημικών συστατικών, για τη δημιουργία βασικών φαρμάκων. Μετά όμως τα πρώτα χρόνια του εμπάργκο, η Κούβα ανέπτυξε ένα από τα καλύτερα συστήματα υγείας και είχε δική της παραγωγή φαρμάκων. Ήταν η θετική αντίδραση της Κούβας απέναντι στις ελλείψεις που προκάλεσε το εμπάργκο. Γενικά το εμπάργκο κινητοποίησε θετικά την κουβανική κοινωνία

Το γεγονός, επίσης, ότι η Κούβα δεν μπορούσε να εισάγει τα πρώτα χρόνια του εμπύργκο, βασικά διατροφικά είδη για τα παιδιά και για τα νοσοκομεία μας κάνει να πιστεύουμε ότι ευθύνεται για την εμφάνιση πολλών ασθενειών σε παιδιά μικρής ηλικίας. Υπήρχαν πολλά παιδιά με καρδιολογικά προβλήματα ακόμα και με καρκίνο που δεν μπορούσαν να πάρουν την αγωγή τους εξαιτίας των περιορισμών που είχαν επιβληθεί.

2.4 Αποτελέσματα

Το εμπύργκο που επιβλήθηκε από τις ΗΠΑ στην Κούβα είναι από τα πιο σκληρά εμπύργκο με δυσμενείς για τους πολίτες της Κούβας συνέπειες. Οι πολίτες της Κούβας, είχαν να αντιμετωπίσουν στις αρχές της δεκαετίας του '60 ελλείψεις φαρμάκων και τροφίμων. Ενώ οι γιατροί ήταν αναγκασμένοι να δουλεύουν χωρίς να έχουν επαρκή ιατρικό εξοπλισμό. Το εμπύργκο παρόλο που αποδείχτηκε αναποτελεσματικό ως προς την ανατροπή του Κάστρο παρέμεινε και μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου σε ισχύ εξαιτίας του εχθρικού κλίματος που υπήρχε από τις ΗΠΑ για τον Φιντέλ Κάστρο και την ριζοσπαστική Επανάστασή του.

Παρόλο που το εμπύργκο είχε πολύ μεγάλο οικονομικό αντίκτυπο στην Κούβα, στις ΗΠΑ ουσιαστικά δεν έχει κοστίσει τίποτα. Το μόνο που κατάφερε ήταν να δημιουργήσει μια μεγάλη ανθρωπιστική κρίση. Ο αποκλεισμός των Κουβανών από τα τρόφιμα και τον ιατροφαρμακευτικό εξοπλισμό δυσκολεύουν τις ζωές των πολιτών και περισσότερο των πολιτών που αντιμετωπίζουν σοβαρές ασθένειες. Από το 1992 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ καταδικάζει το εμπύργκο της Κούβας υποστηρίζοντας πως είναι παραβίαση του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου. Τέλος, το εμπύργκο σήμερα μετρά 60 χρόνια και με σιγουριά μπορούμε να πούμε ότι δεν έχει εκπληρώσει τον στόχο που είχε εξαρχής, ο οποίος ήταν να απομακρύνει τον κομμουνισμό από το νησί της Κούβας. Παρόλα αυτά το μόνο που κατάφερε ήταν να εμποδίσει την οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Το σύστημα υγείας της Κούβας αντιμετώπιζε προβλήματα, μόνο στα πρώτα χρόνια. Αργότερα, η Κούβα ανέπτυξε ένα από τα καλύτερα συστήματα υγείας, καθώς κατάφερε να βρίσκεται βιοτικά σε πολύ

καλύτερη θέση σε σύγκριση με άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής(Gordon, 2012). Η χειρότερη περίοδος που αντιμετώπισε και άρχισαν οι συνέπειες του εμπάργκο να είναι φανερές, ήταν με την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, το 1991. Άρχισε να αντιμετωπίζει μια δύσκολη οικονομική περίοδο, καθώς άρχισαν να μειώνονται οι εμπορικές συναλλαγές της και οι εξαγωγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

«ΟΙ ΠΤΗΣΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ»: ΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΒΑ ΣΤΙΣ ΗΠΑ (ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1960-1990)

3.1 Οι πρόσφυγες της Camarioca και το Cuban Adjustment Act

Από τη στιγμή που ο Κάστρο πήρε την εξουσία της Κούβας το 1959, άρχισαν να παρατηρούνται μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα προς τις ΗΠΑ με πρώτο και σημαντικότερο τους Κουβανούς που εγκαταστάθηκαν στο Μαϊάμι, το οποίο έχει αναλυθεί παραπάνω. Στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1965 ο Κάστρο ανακοινώνει ότι από τις 10 Οκτωβρίου το λιμάνι της Camarioca θα είναι ανοιχτό για όποιους επιθυμούν να φύγουν από την χώρα, βέβαια αυτή η ανακοίνωση προκάλεσε έκπληξη σε όλους τους Κουβανούς. Θα επιτρεπόταν ακόμα και σε Κουβανούς που έμεναν στις ΗΠΑ να πάνε με βάρκες να πάρουν τους συγγενείς τους από την Κούβα (Duany, 1999). Όσοι ήθελαν να φύγουν από την χώρα έπρεπε απλά να υποβάλλουν μια αίτηση στο Υπουργείο Εσωτερικών, θα έχαναν όμως οποιαδήποτε ιδιοκτησία ή γη που είχαν στην κατοχή τους.

Το λιμάνι της Camarioca παρέμεινε ανοιχτό μέχρι και στις 15 Νοεμβρίου του 1965 και το εκμεταλλεύτηκαν 2,979 Κουβανοί σε όλο αυτό το διάστημα. Αυτοί οι μετανάστες μεταφέρθηκαν στην Φλόριντα με σκάφη. Λίγο αργότερα ξεκίνησαν και οι εναέριες διακομιδές μεταναστών, οι γνωστές «πτήσεις ελευθερίας» για να φτάσουν με ασφάλεια στις ΗΠΑ.

Το Νοέμβριο του 1966 υπογράφεται από τον Λύντον Τζόνσον ο νόμος Cuban Adjustment Act. Στόχος του νέου νόμου ήταν η αλλαγή των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Ο Λύντον Τζόνσον αυτό που ουσιαστικά ήθελε να πετύχει, ήταν η αποσταθεροποίηση της κυβέρνησης του Φιντέλ Κάστρο. Ο νόμος υποσχόταν ότι θα παρείχε στους εργαζόμενους άδεια εργασίας, επιτρεπόταν στους Κουβανούς πολίτες ή στους Κουβανούς των ΗΠΑ να κάνουν αίτηση για να λάβουν Πράσινη Κάρτα και να γίνουν μόνιμοι κάτοικοι των ΗΠΑ. Προκειμένου να λάβουν ακόμα πιο γρήγορα τη πράσινη κάρτα θα έπρεπε να έχουν μείνει για τουλάχιστον δύο χρόνια στις ΗΠΑ, το 1976 όμως η προϋπόθεση διαμονής στις ΗΠΑ μειώθηκε σε ένα χρόνο.

Ο νόμος, τέθηκε σε ισχύ για όλους τους Κουβανούς που θα έφταναν στις ΗΠΑ προσπαθώντας να ξεφύγουν από το καθεστώς του Κάστρο. Άρα, σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται και όσοι έφτασαν στις ΗΠΑ από τις αρχές του 1960 έως και το 1980 που έχουμε τους πρόσφυγες της Mariel, οι οποίοι θα αναλυθούν διεξοδικά σε επόμενο κεφάλαιο. Ο νόμος τροποποιήθηκε ελάχιστα τα επόμενα χρόνια ώσπου ο Κλίντον έκανε μια σημαντική τροποποίηση το 1995. Με βάση αυτή την τροποποίηση ο νόμος γινόταν πιο περιοριστικός και παρείχε πράσινη κάρτα μόνο σε όσους Κουβανούς κατάφερναν να φτάσουν στο εθνικό έδαφος των ΗΠΑ. Όσοι δεν τα κατάφερναν και τους συλλάμβαναν στην θάλασσα, τους ανάγκαζαν να επιστρέψουν στην Κούβα ή σε ένα άλλο οποιοδήποτε μέρος. Αυτή η πολιτική του Κλίντον υιοθετήθηκε προκειμένου να περιοριστούν οι προσφυγικές ροές από την Κούβα, γιατί πίστευαν ότι έφευγαν από την χώρα εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης στην οποία βρισκόταν και όχι για να ξεφύγουν από το Κομμουνιστικό καθεστώς που είχε επιβάλλει ο Κάστρο.

3.2 Οι «πτήσεις ελευθερίας»

Το λιμάνι της Camarioca παρέμεινε ανοιχτό μέχρι και στις 15 Νοεμβρίου του 1965 και το εκμεταλλεύτηκαν 2,979 Κουβανοί σε όλο αυτό το διάστημα. Αυτοί οι μετανάστες μεταφέρθηκαν στην Φλόριντα με σκάφη. Λίγο αργότερα ξεκίνησαν και οι εναέριες διακομιδές μεταναστών, οι γνωστές «πτήσεις ελευθερίας» για να φτάσουν με ασφάλεια στις ΗΠΑ.

Οι πτήσεις ελευθερίας ήταν αποτέλεσμα διπλωματικών συζητήσεων μεταξύ της Ουάσιγκτον και της Αβάνας. Αυτές περιλάμβαναν την μεταφορά 3,000 με 4,000 χιλιάδων Κουβανών τον μήνα, από το Βαραντέρο της Κούβας στο Μαϊάμι των ΗΠΑ, ξεκινώντας από τον Δεκέμβριο του 1965 και τελειώνοντας τον Απρίλιο του 1973.

Συνολικά μεταφέρθηκαν 300,000 πρόσφυγες. Οι περισσότεροι από αυτούς είχαν ήδη συγγενείς εκεί, οπότε αυτό έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της μετανάστευσης και της εγκατάστασης τους. Υπήρχε και το

κουβανικό πρόγραμμα μεταναστών¹¹ που είχε δημιουργηθεί το 1961 και τους βοηθούσε να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία και σε περιοχές εκτός του Μαϊάμι(Duany,1999).

Η κοινωνική και οικονομική σύνθεση των μεταναστών είχε αρχίσει να αλλάζει ήδη από 1973. Παρόλο που οι πρόσφυγες αντιπροσώπευαν τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είχαν μεγαλύτερη ποικιλομορφία ως προς τα εισοδήματά τους, την εκπαίδευση και το επάγγελμά τους. Όσο η αναλογία επιχειρηματιών και υψηλόβαθμων στελεχών ανάμεσα στους πρόσφυγες μειωνόταν, η αναλογία των εργατών και των υπαλλήλων αυξανόταν. Εξαιτίας διάφορων επαναστατικών προγραμμάτων όπως το «Revolutionary Offensive¹²», άλλαξε και η ροή των προσφύγων που εγκατέλειπαν πλέον την Κούβα και πήγαιναν να εγκατασταθούν στις ΗΠΑ. Παρατηρείται δηλαδή μια ροή μικρό-πωλητών και τεχνιτών, οι οποίοι ανήκαν στα μεσαία και χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Αυτή η νέα ομάδα προσφύγων όπως και οι προκάτοχοι τους εγκαταστάθηκαν στο Μαϊάμι, δημιουργώντας στην πόλη μια σειρά από εθνικές δομές που θύμιζαν και παρέπεμπαν στην πατρίδα τους(Duany,1999).

Τον Απρίλιο του 1973 οι «πτήσεις ελευθερίας» σταματούν μειώνοντας με αυτό τον τρόπο και τις προσφυγικές ροές προς τις ΗΠΑ. Μεταξύ των ετών 1973 και 1979 έφτασαν στις ΗΠΑ 38,000 Κουβανοί πρόσφυγες μέσω άλλων χωρών όπως για παράδειγμα της Βενεζουέλας και της Τζαμάικα, οι οποίες είχαν αποκαταστήσει τις διπλωματικές τους σχέσεις με τις ΗΠΑ¹³. Όλοι οι Κουβανοί που έφταναν στις ΗΠΑ είχαν ως προορισμούς για την εγκατάστασή τους το Μαϊάμι και τη Νέα Υόρκη, γιατί σε αυτές τις δύο πόλεις είχαν οι περισσότεροι συγγενείς και φίλους, οπότε μπορούσαν να βρουν ευκολότερα

¹¹ Το κουβανικό πρόγραμμα μεταναστών, δημιουργήθηκε τον Φεβρουάριο του 1961 από τον πρόεδρο των ΗΠΑ Ντουάιτ Αϊζενχάουερ. Σκοπός του προγράμματος ήταν η παροχή βοήθειας σε Κουβανούς πρόσφυγες, που εγκατέλειπαν το νησί εξαιτίας της διακυβέρνησης του Κάστρο. (United States. The Cuban refugee programme. <https://atom.library.miami.edu/united-states-cuban-refugee-program>).

¹² Το πρόγραμμα «Revolutionary Offensive», πραγματοποιήθηκε το 1968, και είχε ως στόχο να εθνικοποιήσει πάνω από 58,000 μικρές επιχειρήσεις.

¹³ Το 1959, η Βενεζουέλα με το Δόγμα Betancourt, διακόπτει τις διπλωματικές σχέσεις της με χώρες μη δημοκρατικές και χωρίς δικτατορική προέλευση (Boswell, 1984)

στέγη και εργασία και να εγκατασταθούν ταχύτερα. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 τα κίνητρα των μεταναστών ήταν κυρίως ιδεολογικά- πολιτικά, οι Κουβανοί άρχισαν να μοιάζουν με μετανάστες από άλλες χώρες όπως το Μεξικό, οι οποίοι εγκατέλειπαν την χώρα τους για να βελτιώσουν την ζωή τους (Duany, 1999). Η κύρια διαφορά τους ήταν ότι οι ΗΠΑ τους Κουβανούς τους είχαν χαρακτηρίσει ως πολιτικούς πρόσφυγες, ενώ τους υπόλοιπους στο μεγαλύτερο μέρος τους οικονομικούς μετανάστες.

3.3 Οι πρόσφυγες της Mariel

Ένα από τα μεγαλύτερα μεταναστευτικά κύματα έλαβε χώρα από τον Απρίλιο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1980, όπου Κουβανοί έφευγαν από το λιμάνι της Mariel προς το Key West της Φλόριντα. Αυτό το μεγάλο κύμα μεταναστών προέκυψε όταν πάνω από 10,000 Κουβανοί έκαναν κατάληψη στην Περουβιανή Πρεσβεία της Κούβας στη Αβάνα ζητώντας άσυλο (Duany, 1999). Ο Κάστρο ισχυριζόταν ότι η κυβέρνηση του Περού δεν κατάφερε να απελάσει τους Κουβανούς που είχαν εισβάλλει στην Πρεσβεία και ζητούσαν το πολιτικό άσυλο.

Όπως και στην περίπτωση της Camarioca, ο Κάστρο άνοιξε το λιμάνι της Mariel που βρισκόταν κοντά στην Αβάνα για όσους μπορούσαν να τους παραλάβουν από το λιμάνι συγγενείς τους που έμεναν ήδη στις ΗΠΑ. Όταν αυτοί έφτασαν στο λιμάνι της Mariel με βάρκες, η κυβέρνηση του Κάστρο τους ανάγκασε να πάρουν μαζί τους και ανθρώπους που δεν είχαν καμία σχέση μαζί τους, κάποιοι εκ των οποίων είχαν φυλακιστεί. Έφτασαν περίπου 125,000 Κουβανοί στο Key West, αντιπροσωπεύοντας το 12% των προσφύγων μεταξύ των ετών 1959 με 1996. Οι περισσότεροι από αυτούς τους πρόσφυγες, οι οποίοι ονομάστηκαν Marielitos, ήταν νέοι, είχαν μόνο βασική εκπαίδευση και αντιπροσώπευαν την εργατική τάξη. Οι περισσότεροι από τους οποίους κατάφεραν να εγκατασταθούν στο Μαϊάμι.

Οι πρόσφυγες της Mariel άλλαξαν εντελώς τη Κουβανική κοινότητα που είχαν δημιουργήσει το Μαϊάμι οι πρώτοι μετανάστες που είχαν εγκατασταθεί εκεί. Τώρα έτσι όπως είχε δημιουργηθεί αυτή η κοινότητα υπήρχαν

περισσότεροι εργάτες, οι οποίοι εντάχθηκαν στο εργατικό δυναμικό της πόλης. Η διαφορά τους όμως με τους πρώτες πρόσφυγες που είχαν φτάσει στο Μαϊάμι ήταν, ότι αυτοί αντιμετώπισαν πολύ μεγάλες περιόδους ανεργίας και οικονομικής αστάθειας. αυτό το μεγάλο κύμα προσφύγων που έφτασε στις ΗΠΑ, έφερε και πολλά προβλήματα, με σημαντικότερο την ανεργία γιατί πλέον δεν υπήρχαν τόσες θέσεις εργασίας για να καλύψουν όλοι οι πρόσφυγες τις ανάγκες τους. Με αυτό τον τρόπο η κοινότητα που δημιουργήθηκε από τους Κουβανούς εκεί αντιπροσώπευε πλέον πολύ καλύτερα τον κουβανικό πληθυσμό, καθώς ήταν πολυταξική(Duany,1999). Τέλος, υπήρχαν προβλήματα στέγασης γιατί δεν υπήρχαν τόσα πολλά σπίτια για να εγκατασταθούν και παρατηρήθηκε μια αύξηση στην εγκληματικότητα.

Το 1980 οι προσφυγικές ροές ελαττώθηκαν κατά πολύ γιατί πλέον οι ΗΠΑ δεν θεωρούσαν όλους τους Κουβανούς πολιτικούς πρόσφυγες. Μεταξύ του 1981 και του 1990 έφτασαν στις ΗΠΑ 145,000 Κουβανοί, σε σχέση με την δεκαετία του '70 όπου έφτασαν στις ΗΠΑ γύρω στους 265.000 πρόσφυγες. Πλέον οι ΗΠΑ δεν τους θεωρούσαν όλους τους Κουβανούς που έφταναν εκεί πολιτικούς πρόσφυγες, μεγάλο μέρος της αμερικανικής κοινωνίας τους θεωρούσε πια ως «εισβολείς» και βρισκόταν σε ένα μετέωρο νομικό καθεστώς και δεν μπορούσαν με αυτό τον τρόπο να αιτηθούν και να πάρουν πολιτικό άσυλο. Για να πάρουν το καθεστώς πρόσφυγα έπρεπε να αποδείξουν ότι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την χώρα τους για πολύ σοβαρούς λόγους. Αυτοί που μπορούσαν να διεκδικήσουν το καθεστώς πρόσφυγα ήταν ορισμένοι πολιτικοί κρατούμενοι. Οι περισσότεροι πρόσφυγες ,όπως αναφερθήκαμε και προηγουμένως, ήταν απλοί εργάτες. Αυτοί οι πρόσφυγες αντανakλούσαν την κοινωνική σύνθεση της Κούβας. Σε αυτή την περίοδο οι πολιτικοί πρόσφυγες, ήταν ελάχιστοι.

3.4 Η συμφωνία μετανάστευσης μεταξύ Κούβας-ΗΠΑ, 1984

Για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια πραγματοποιήθηκαν προσπάθειες προκειμένου να εξομαλυνθούν οι σχέσεις μεταξύ της Κούβας και των ΗΠΑ. Οι προσπάθειες αυτές επιτυγχάνονται από τον πρόεδρο Τζίμι Κάρτερ, ο οποίος εκλέγεται τον Ιανουάριο του 1977 και η θητεία του διαρκεί μέχρι και τον Ιανουάριο του 1981. Έτσι, για πρώτη φορά μετά την Κουβανική Επανάσταση του 1959, αρχίζουν ξανά διαπραγματεύσεις των ΗΠΑ με την Κούβα για πολλά ζητήματα.

Ο Κάρτερ, επεδίωκε να διακόψει το εμπάργκο στα τρόφιμα και στα φάρμακα γιατί ήταν οι δύο σημαντικότεροι τομείς που είχε επιβληθεί το εμπάργκο και είχε ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις ήδη από τον Απρίλιο του 1977. Παρόλο που βρισκόμασταν ακόμη στα μέσα του Ψυχρού Πολέμου, ο Κάρτερ αφαίρεσε όλους τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς που είχαν επιβληθεί με το εμπάργκο το 1960 στους Αμερικανούς που ήθελαν να ταξιδέψουν στην Κούβα, αυτό ήταν ένα μεγάλο πρώτο βήμα για την εξομάλυνση των σχέσεων τους.

Ο Κάστρο βλέποντας την προθυμία του Κάρτερ, προσπάθησε φυσικά να περιορίσει τις σχέσεις του με τις χώρες της Σοβιετικής Ένωσης. Από τους πρώτους μήνες της θητείας του Κάρτερ, οι δύο χώρες σύνηψαν μια συμφωνία για τα αλιευτικά δικαιώματά τους και στη συνέχεια αποφάσισαν να ιδρύσουν την αμερικανική και κουβανική αντίστοιχα πρεσβεία στις πρωτεύουσές τους (Duany, 1999). Έτσι, τον Σεπτέμβριο του 1977 άνοιξαν το Αμερικανικό τμήμα στην Ελβετική Πρεσβεία στην Αβάνα, ενώ στην Ουάσιγκτον άνοιξαν το Κουβανικό τμήμα στην Τσεχοσλοβακική Πρεσβεία. Το State Department συμφωνούσε με την κίνηση αυτή, αλλά δεν ήταν αρκετά σύμφωνο το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΠΑ (National Security Council), εξαιτίας των στρατιωτικών επεμβάσεων που είχε ξεκινήσει η Κούβα στην Αφρική.

Τον Μάιο του 1978 ο Κάστρο με τον Κάρτερ άρχισαν να έχουν μυστικές συνομιλίες . Ο Κάστρο ήταν ανοιχτός στην πρόταση που του είχαν κάνει, για να αφήσει ελεύθερους κάποιους πολιτικούς κρατούμενους, αλλά ήταν αρνητικός στην απόσυρση των στρατευμάτων του από την Αφρική. Παρόλα αυτά

συμφώνησαν να επιτρέψουν σε κάποιους κρατούμενους να φύγουν από το νησί, αλλά η διαδικασία διήρκεσε περισσότερο απ' ό,τι περίμεναν. Τον Οκτώβριο ο Μπερνάντο Μπένες¹⁴ μαζί με άλλους έξι Κουβανό-Αμερικανούς συναντήθηκαν με τον Κάστρο στην Αβάνα, προκειμένου να διευθετήσουν το ζήτημα. Μετά από αυτή τη συνάντηση το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ (The Justice Department), αποφάσισε να επισπεύσει τη διαδικασία, για να απελευθερωθούν οι πολιτικοί κρατούμενοι (Triay, 2019). Έτσι ο Μπένες επέστρεψε στο Μαϊάμι μαζί με 46 πολιτικούς κρατούμενους από την Κούβα. Τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο ο Μπένες ταξίδεψε στην Αβάνα με μια ομάδα εξόριστων προκειμένου να συμμετάσχουν στις συζητήσεις με τον Κάστρο για την απελευθέρωση των υπόλοιπων κρατουμένων. Ο Κάστρο άφησε ελεύθερους 3,600 πολιτικούς κρατούμενους, του άφησε να μεταναστεύσουν και επέτρεψε στους εξόριστους που βρισκόταν στις ΗΠΑ, να επισκέπτονται τους συγγενείς και φίλους τους στην Κούβα. Βέβαια, αυτή η συμφωνία για τους κρατούμενους είχε γίνει ήδη κρυφά μεταξύ της Κουβανικής Κυβέρνησης και των ΗΠΑ. Η κοινότητα των εξόριστων Κουβανών έμεινε ικανοποιημένη με την απελευθέρωση των κρατούμενων, αλλά θεωρούσαν ότι οι συνομιλίες με τον Κάστρο έπρεπε να σταματήσουν γιατί πίστευαν ότι με αυτό τον τρόπο έμμεσα θα νομιμοποιούσαν και θα ενίσχυαν το καθεστώς του Κάστρο (Triay, 1999).

Το 1984 ξεκινάνε ξανά οι συζητήσεις μεταξύ των δύο χωρών προκειμένου να βρεθεί μια λύση στο μεταναστευτικό ζήτημα που τους απασχολούσε αρκετά χρόνια. Με την ψήφιση, λοιπόν, ενός νόμου σύμφωνα με τον οποίο οι ΗΠΑ θα εξέδιδαν μεταναστευτικές βίζες σε συγκεκριμένους πολίτες των ΗΠΑ. Θα έπρεπε οι κάτοχοι να είναι στενοί συγγενείς Αμερικανών ή Κουβανοί μόνιμοι κάτοικοι των ΗΠΑ. Θα εκδίδονταν περίπου 20,000 βίζες ετησίως (Duany, 1999). Οι ΗΠΑ ήταν πρόθυμες να δώσουν την μεταναστευτική βίζα σε όσους πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τον αμερικανικό νόμο. Ακόμη, θα έδιναν βίζα και σε Κουβανούς γονείς, συζύγους, ανύπαντρους και παιδιά κάτω των 21 ετών που δεν ήταν πολίτες των ΗΠΑ. Αυτές οι

¹⁴ Ο Μπερνάντο Μπένες ήταν Κουβανός εξόριστος που ζούσε στο Μαϊάμι. Ήταν επιχειρηματίας και ακτιβιστής και επίσης βοηθούσε με κάθε τρόπο τους κουβανούς πρόσφυγες που έφταναν στο Μαϊάμι. Ήταν αυτός που διαπραγματεύτηκε με τον Κάστρο κατά την περίοδο του Κάρτερ για την επιστροφή των εξόριστων.

τελευταίες κατηγορίες θα αποτελούσαν την εξαίρεση του νόμου και δεν θα υπολογίζονταν στον ετήσιο αριθμό που είχαν θέσει ως όριο.

Η Κούβα ήταν πρόθυμη να δεχτεί πίσω όλους τους πρόσφυγες της Mariel που είχαν φύγει το 1980 και είχαν κριθεί ακατάλληλοι για να γίνουν νόμιμα αποδεκτοί στα ΗΠΑ. Ο αριθμός αυτών των ανθρώπων ήταν πάνω από 2.000. Η επιστροφή τους θα πραγματοποιούνταν με την συνεργασία και των δύο χωρών και τα ονόματά τους θα ανακοινώνονταν σε μια λίστα, για να γίνει η διαδικασία ακόμα πιο εύκολη. Στη λίστα γνωστοποιούνταν τα ονόματα αυτών που θα εγκρινόταν η επιστροφή τους και στη συνέχεια θα γινόταν ταυτοποίηση των στοιχείων για τον καθένα ξεχωριστά. Είχε συμφωνηθεί να επιστρέφονται εκατό άτομα ανά μήνα(Duany, 1999). Οι ΗΠΑ είχαν δηλώσει ότι πήραν μέτρα, ώστε οι Κουβανοί που είχαν φτάσει στην Αμερική από το λιμάνι της Μάριελ το 1980, θα λάμβαναν τώρα το νομικό καθεστώς του Αμερικανού πολίτη, το οποίο θα είχε αναδρομική ισχύ ενός μήνα.

Η Κούβα ανησυχούσε ιδιαίτερα για την επιστροφή κάποιων ανθρώπων που είχαν διαπράξει αδικήματα, είχαν φυλακιστεί και είχαν αφεθεί ελεύθεροι. Για να πραγματοποιηθεί αυτή η διαδικασία πιο εύκολα οι ΗΠΑ θα έδιναν στις κουβανικές αρχές μια πλήρη αναφορά με τα αδικήματα που είχε διαπράξει ο καθένας, κάτω από ποιες συνθήκες το διέπραξε καθώς και ποια ήταν η διάρκεια κράτησής του και ποια ήταν η ποινή του εάν, βέβαια, υπήρχε.

Έτσι, με αυτή τη συμφωνία που υπογράφηκε το 1984, θα πραγματοποιούνταν με ομαλό τρόπο η επιστροφή των μεταναστών της Μάριελ και μεταναστών που είχαν διαπράξει σοβαρά και μη αδικήματα(Duany, 1999). Σε αντάλλαγμα και οι ΗΠΑ θα δέχονταν 20,000 Κουβανούς κάθε χρόνο με βάση τα κριτήρια που είχε θέσει το κράτος τους.

3.5. Η κρίση Μπαλσέρο, 1994

Η κρίση Μπαλσέρο ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1994, όταν δεκάδες πολίτες συγκεντρώθηκαν έξω από πρεσβείες στην Αβάνα διαδηλώνοντας και ζητώντας άσυλο και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Οι διαδηλώσεις, οι θάνατοι δύο αστυνομικών και περισσότερων από τριάντα μεταναστών τα οποία γνωστοποιήθηκαν όλα από την Κουβανική κυβέρνηση, είναι οι κατηγορίες τις οποίες απηύθυναν στις ΗΠΑ τονίζοντας ότι είχαν υποκινηθεί από την εξωτερική πολιτική που ασκούσαν οι ΗΠΑ στην Κούβα. Πιο συγκεκριμένα, κατηγόρησαν τις ΗΠΑ διότι ήταν αυτή που αυστηροποίησε ακόμη περισσότερο το οικονομικό εμπάργκο, διατηρώντας τη μεταναστευτική πολιτική των ανοιχτών θυρών με αποτέλεσμα να εισέρχονται στις ΗΠΑ πολλοί μετανάστες χωρίς χαρτιά, να αιτούνται άσυλο και να κάνουν προπαγάνδα μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης(Nackerund,1999). Ο Κάστρο έκανε δηλώσεις προκειμένου να ενθαρρύνει όσους ήθελαν να φύγουν από την Κούβα: « Εάν οι ΗΠΑ δεν κάνουν κάτι προκειμένου να σταματήσουν την προώθηση παράνομων μεταναστών από την χώρα μας, αισθανόμαστε υποχρεωμένοι να δώσουμε εντολή στους φύλακες των συνόρων να μην εμποδίσουν καμία βάρκα από αυτές που προσπαθούν να εγκαταλείψουν την Κούβα· εμείς έχουμε τοποθετηθεί δεν είμαστε αντίθετοι με οποιαδήποτε λύση αρκεί να πραγματοποιηθεί με ειλικρίνεια εάν πρόκειται να λυθεί το πρόβλημα, αν δεν πρόκειται να μας εξαπατήσουν- αλλά δεν μπορούμε να ενεργούμε ως φύλακες των συνόρων των ΗΠΑ(Arbolea, 1996). »

Μετά από μια μικρή πτώση που σημειώθηκε στις μεταναστευτικές ροές το 1980, στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 οι μεταναστευτικές ροές αυξήθηκαν καθώς η Κούβα αντιμετώπιζε οικονομικά και πολιτικά προβλήματα. Από το 1991 μέχρι και το 1996 οι Κουβανοί που έφτασαν στις ΗΠΑ εκτιμάται ότι είναι πάνω από 90,000. Τον Αύγουστο του 1994 οι μεταναστευτικές ροές ξεπέρασαν κατά πολύ ακόμα και τον αριθμό των προσφύγων της Μάριελ, για την οποία έχει γίνει παραπάνω αναφορά, και οι ΗΠΑ δέχθηκαν έναν τεράστιο

αριθμό προσφύγων· μέχρι το τέλος του Αυγούστου οι ΗΠΑ είχαν σώσει από τις ακτές της Φλόριντα πάνω από 20,000 Κουβανούς πρόσφυγες(Nackerund, 1999). Αυτή η νέα μεταναστευτική κρίση ονομάστηκε Μπαλσέρο και αφορούσε 36,000 Κουβανούς, οι οποίοι προσπαθούσαν να φτάσουν στις ΗΠΑ με κάθε δυνατό τρόπο από τον Αύγουστο έως και τον Σεπτέμβριο του 1994.

Ουσιαστικά αυτοί που προσπαθούσαν να φύγουν από την Κούβα με την κρίση Μπαλσέρο ήταν μετανάστες οι οποίοι δεν διέθεταν κάποιο επίσημο έγγραφο για να μπορέσουν να εγκατασταθούν στις ΗΠΑ. Μέχρι και τον Αύγουστο του 1994 οι ΗΠΑ δέχονταν τους *balseiros* και τους έδιναν τον τίτλο του πολιτικού πρόσφυγα που προσπαθεί να ξεφύγει από το καθεστώς του Κάστρο(Duany, 1999). Ο Κλίντον, όμως, θεωρούσε ότι ήταν απειλή για τις ΗΠΑ και θα μπορούσε πολύ γρήγορα να μετατραπεί σε μια πολύ μεγάλη μεταναστευτική κρίση, όπως αυτή της Μάριελ. Η κυβέρνηση του, αντιμετώπιζε το μεταναστευτικό ζήτημα με έναν διαφορετικό τρόπο και ξεκίνησε μια σειρά από ενέργειες με σκοπό να μειώσει όσο περισσότερο τη μετακίνηση των πληθυσμών, και να επαναπατριστούν όσοι ήδη είχαν εγκατασταθεί παράνομα στις ΗΠΑ. Ήθελε να εξαλείψει το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης, έκανε προσπάθειες έτσι ώστε οι μετανάστες να περνάνε μόνιμα από την Κούβα στις ΗΠΑ. Τότε ο Πρόεδρος Κλίντον διέταξε να μεταφέρουν όλους αυτούς τους μετανάστες σε στρατιωτικές βάσεις στον Παναμά και στο Γκουαντανάμο.

Όμως και η κυβέρνηση του Κάστρο θεωρούσε ότι όλοι αυτοί οι μετανάστες που θα επέστρεφαν στο νησί, θα προκαλούσαν μια αποσταθεροποίηση στην κυβέρνηση και την ασφάλεια του νησιού καθώς και στην διεθνή του εικόνα προς τα τρίτα κράτη. Ως εκ τούτου, και οι δύο κυβερνήσεις αποφάσισαν να λάβουν μέτρα προκειμένου να αντιμετωπίσουν μια τέτοια επερχόμενη κρίση. Τον Μάιο του 1995, ΗΠΑ και Κούβα ανανέωσαν την συμφωνία μετανάστευσης που είχαν υπογράψει το 1984, για να επιτραπεί η μετακίνηση 20,000 Κουβανών ετησίως. Με αυτή την μικρή αλλαγή κατάφεραν για ένα μικρό διάστημα να λύσουν την κρίση Μπαλσέρο.

Πριν, όμως, την κρίση Μπαλσέρο είχαν προηγηθεί κάποια γεγονότα των οποίων τα αποτελέσματα φάνηκαν τώρα. Το καλοκαίρι του 1991 το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ είχε ανακοινώσει την προσωρινή αναστολή έκδοσης

τουριστικής βίζας για τους Κουβανούς, διότι υπήρχαν σε εκκρεμότητα 28,000 αιτήσεις. Πολλοί ήταν οι Κουβανοί που παρέβλεψαν την λήξη της βίζας του και εξακολουθούσαν να μένουν στις ΗΠΑ χωρίς χαρτιά που νομιμοποιούσαν την διαμονή τους(Nackerund, 1999). Εξαιτίας αυτού του γεγονότος στις αρχές τις δεκαετίας του 1990, οι Κουβανοί μπορούσαν να μεταναστεύσουν και να εγκατασταθούν στις ΗΠΑ μόνο παράνομα. Αυτά ήταν τα χειρότερα χρόνια αυτής της δεκαετίας του 1990 στην Κούβα, που προσπαθούσε να αντιμετωπίσει την ολοένα και περισσότερο μειωμένη οικονομική ανάπτυξη, την δραματική αλλαγή των συνθηκών διαβίωσης, την αύξηση των κοινωνικών εντάσεων και τις απαιτήσεις των Κουβανών για πολιτική μεταρρύθμιση. Εξαιτίας αυτού συσσωρεύτηκε πολύ μεγάλος αριθμός μεταναστών, οι οποίοι αντιπροσώπευαν και μεγάλο μέρος των κοινωνικών ομάδων, όπως απλοί εργάτες, επιχειρηματίες και φυσικά οι άνεργοι. Όταν το 1994 η Κουβανική κυβέρνηση ήρε προσωρινά τους περιορισμούς που είχαν επιβληθεί για την μετακίνηση στις ΗΠΑ, χιλιάδες Κουβανοί προσπάθησαν να εγκαταλείψουν το νησί φτιάχνοντας αυτοσχέδιες βάρκες και προσπάθησαν να φύγουν από ένα λιμάνι κοντά στην Αβάνα, το Cojímar(Duany, 1999). Υπολόγισαν ότι εάν επιτρεπόταν η μετανάστευση στις ΗΠΑ ο αριθμός των Κουβανών που θα εγκατέλειπαν, το νησί θα ήταν πάνω από 500,000.

Στην δεκαετία του 1990 οι αιτίες μετανάστευσης ήταν διαφορετικές απ' ό,τι στα προηγούμενα χρόνια. Σημαντικό ρόλο έπαιζε γι' αυτούς η επανένωση των οικογενειών τους, που είχαν φύγει και είχαν εγκατασταθεί στις ΗΠΑ αλλά και οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Έτσι, αυτή η ομάδα Κουβανών ήταν υποκινούμενη περισσότερο από οικονομικούς παράγοντες παρά από πολιτικούς(Nackerund, 1999). Οι μπαλσέρος/ balseros όπως ονομάστηκαν, αντιπροσώπευαν μια ομάδα ανθρώπων που είχαν βασική εκπαίδευση, ήταν κυρίως μικρομεσαίοι, και προσπαθούσαν να εγκαταλείψουν το νησί για μια καλύτερη ζωή. Υπήρχαν, βέβαια, και τεχνίτες και εργάτες, οι οποίοι ήθελαν να φύγουν από την Κούβα για οικονομικού κυρίως λόγους και προσωπικούς, οι περισσότεροι είχαν ήδη μέλη των οικογενειών τους στο εξωτερικό. Ένα μεγάλο ποσοστό ήταν μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος οι περισσότεροι από αυτούς ήταν άνεργοι και ήθελαν να φύγουν στο εξωτερικό, για να διεκδικήσουν μια καλύτερη ζωή. Συνολικά αυτό το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα φαίνεται πως

ήταν αποτέλεσμα της μεγάλης οικονομικής κρίσης που έπληξε την Κούβα την δεκαετία του 1990, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991.

Την λύση στην κρίση Μπαλσέρο ήρθε να δώσει ο Παναμάς όταν ρωτήθηκε και αυτός αλλά και άλλα κράτη που ήταν σύμμαχοι με τα κράτη της Καραϊβικής και της Κεντρικής Αμερικής, και δέχθηκε να φιλοξενήσει 8,500 Κουβανούς πρόσφυγες σε προσωρινές δομές. Σε αυτές τις δομές θα τους παρείχαν καταφύγιο για να κοιμούνται, φαγητό, φάρμακα και παροχή διερμηνέων και μεταφραστών για να μπορούν να συνεννοούνται οι μετανάστες που έφθαναν εκεί. Στις δομές αυτές οι μετανάστες έφτασαν κοντά στους 8,600 και όλοι ήταν στην αναζήτηση πολιτικού ασύλου. Η κυβέρνηση του Παναμά προσπαθούσε να ηρεμήσει την κατάσταση που επικρατούσε στις δομές, γιατί είχαν αρχίσει να ξεσπάνε και πολλές διαδηλώσεις προκειμένου να υλοποιηθούν τα αιτήματά τους. Επειδή όμως δεν κατάφεραν τίποτα, έφτασαν στον Παναμά 5,000 Αμερικανοί στρατιώτες για να διασφαλίσουν την ηρεμία και την ειρήνη. Με το πέρασμα του χρόνου οι ΗΠΑ άρχισαν να μεταφέρουν του μπαλσέρος/ balseros όπως ονομάστηκαν, πίσω στο Γκουαντανάμο.

Στις 2 Μαΐου του 1995, η κυβέρνηση του Μπιλ Κλίντον ανακοίνωσε ορισμένα μέτρα για την επίλυση της κρίσης Μπαλσέρο. Τα μέτρα αυτά θα λάμβαναν τη μορφή συμφωνίας μεταξύ των ΗΠΑ και της Κούβας. Ως αρχικό στόχο είχε θέσει τη λύση του προσφυγικού “προβλήματος” που είχε δημιουργηθεί με την άφιξη 28,000 Κουβανών στην ακτή του Γκουαντανάμο. Στη συνέχεια, απέβλεπε σε έναν μηχανισμό ελέγχου των επόμενων προσφυγικών ροών, ενώ τέλος θα συνέχιζε να τίθεται εναντίον του Κάστρο, για να διατηρηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο κρατών. Ο Μπιλ Κλίντον καθιέρωσε μια διαδικασία για την μετανάστευση στην Κούβα η οποία εγγυόταν την ασφάλεια των ανθρώπων που επιθυμούσαν να μεταναστεύσουν, χωρίς όμως να χαλαρώσει τις οικονομικές πιέσεις που ασκούσε το εμπάργκο στην Κούβα. Προκειμένου μάλιστα ο Κλίντον να διατηρήσει το εμπορικό εμπάργκο στην Κούβα, αρνούνταν να διαπραγματευτεί για θέματα που δεν αφορούσαν στο μεταναστευτικό ζήτημα (Duany, 1999). Η Κούβα δέχτηκε να αποτρέψει ένα μαζικό μεταναστευτικό κύμα και οι ΗΠΑ συμφώνησαν να σταματήσουν την πολιτική των ανοιχτών θυρών που ασκούσαν. Οι ΗΠΑ θα δεχόταν όσους

μετανάστες βρισκόταν στο Γκουαντανάμο και με αυτό τον τρόπο θα έλυναν αυτή την ξαφνική κρίση.

Εν κατακλείδι, η μετανάστευση στη Κούβα είχε περάσει από πολλά διαφορετικά στάδια τα τελευταία 40 χρόνια. Ξεκίνησε με τους εξόριστους κατά τα πρώτα χρόνια της Κουβανικής Επανάστασης, που αυτοί αποτελούσαν την υψηλή κοινωνική τάξη της Κουβανικής κοινωνίας. Αργότερα με την επιδείνωση των σχέσεων Κούβας και ΗΠΑ και με τις οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν άρχισαν να φεύγουν και πολίτες των μεσαίων και κατώτερων κοινωνικών τάξεων, με αποτέλεσμα να δημιουργείται στις ΗΠΑ μια διαφοροποιημένη εθνοτική κοινωνία. Το φαινόμενο αυτό έγινε ακόμα πιο έντονο και με τις δύο κρίσεις την Μάριελ και την Μπαλσέρο, τις οποίες αναλύσαμε παραπάνω. Θα πρέπει να τονιστεί ότι με το πέρασμα των χρόνων τα οικονομικά κίνητρα ήταν ο κύριος λόγος μετανάστευσης απ' ό,τι τα πολιτικά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΕΜΠΑΡΓΚΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ: Η ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

4. 1 Cuban Democracy Act 1992

Μετά το τέλος των οικονομικών επιδοτήσεων από την Σοβιετική Ένωση το 1989, η Κούβα άρχισε να χάνει κεφάλαια από το εξωτερικό τα οποία την βοηθούσαν στην ήδη τεταμένη οικονομική κατάσταση στην οποία βρισκόταν. Έτσι το Cuban American National Foundation¹⁵, εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση στην οποία είχε βρεθεί ο Κάστρο και αποφάσισε να ξεκινήσει μια εκστρατεία προκειμένου να ενισχύσει τις κυρώσεις στην Κούβα. Το 1989 ο γερουσιαστής Κόνι Μακ εκπροσωπούσε τους ρεπουμπλικανούς, πρότεινε μια νέα νομοθεσία γνωστή ως τροπολογία Μακ (Mack Amendment) η τροπολογία αυτή έγινε μέρος του Cuban Democracy Act. Σύμφωνα με την οποία η Κούβα απαγορευόταν να πραγματοποιεί εμπορικές συναλλαγές με αμερικανικές θυγατρικές εταιρείες. Όπως είχε δηλώσει και ο ίδιος, στόχος του ήταν να αυξήσει την οικονομική πίεση που ασκούσαν στον Φιντέλ Κάστρο, ώστε να απαλλαγεί ο κουβανικός λαός απ' αυτόν. Το μέτρο αυτό δεν έβρισκε σύμφωνες ούτε τις αμερικανικές εταιρείες ούτε το State Department (Giscard, 2002).

Κατά τη διάρκεια της θητείας του Προέδρου Τζόρτζ Μπους, το Κογκρέσο έκανε διάφορες προτάσεις, προκειμένου να ενισχυθεί το εμπάργκο που είχε επιβληθεί στην Κούβα. Οι ΗΠΑ, όμως φοβόντουσαν ότι αυτοί οι περιορισμοί θα απομάκρυναν τις εταιρείες από τους ίδιους και θα υποστήριζαν την Κούβα. Δεν θεωρούσαν, δηλαδή, ότι αυτά τα μέτρα θα καταφέρουν να ρίξουν την κυβέρνηση του Κάστρο. Αυτό που ουσιαστικά έκανε τον Κάστρο αδύναμο ήταν η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και κατ' επέκταση η μείωση της οικονομικής βοήθειας στην Κούβα (Giscard, 2002). Έτσι, το 1992 κατατίθεται η πρόταση για την εισαγωγή μια νέας νομοθεσίας υπό την προεδρία του Τζόρτζ Μπους. Πρόκειται για το Cuban Democracy Act, το οποίο είχε σκοπό να αποδυναμώσει

¹⁵ Το Cuban American National Foundation, είναι ένα ίδρυμα που είχε δημιουργηθεί με στόχο να βοηθήσει του Κουβανούς του Μαϊάμι. Εξυπηρετούσε τη σκληρή αντεπαναστατική γραμμή του Κουβανικού πόλου στο Μαϊάμι. <https://www.canf.org/>.

την κυβέρνηση του Κάστρο με την περαιτέρω ενίσχυση των εμπορικών και οικονομικών κυρώσεων που είχαν επιβληθεί από το εμπάργκο.

Ο σκοπός, λοιπόν, του Cuban Democracy Act ήταν να επιδιώξει την επιστροφή της Κούβας σε ένα δημοκρατικό καθεστώς και στην οικονομική ανάπτυξή της, με την επιβολή των κυρώσεων και την προστασία του Κουβανικού λαού(Cameron, 1996). Ταυτόχρονα με αυτές τις ανακοινώσεις το Κογκρέσο εξέφρασε το ενδιαφέρον του στο να προστατέψει τον Κουβανικό λαό όσο περισσότερο μπορούσε. Αυτή η νομοθεσία προσπαθούσε ,λοιπόν, να επιτύχει αυτούς τους δύο αντιφατικούς της στόχους, να απαγορεύσει από τη μια πλευρά τις εμπορικές συναλλαγές με θυγατρικές αμερικανικών εταιρειών και της Κούβας αλλά και να επιτρέπει από την άλλη ταυτόχρονα και κάθε ανθρωπιστική βοήθεια προς τον κουβανικό λαό. Πιο συγκεκριμένα, η νομοθεσία απαγόρευε αρχικά να εισέρχονται στα λιμάνια των ΗΠΑ πλοία που μετέφεραν αγαθά από τα οποία είχε συμφέρον η Κούβα και δεύτερον απαγορευόταν να εισέρχονται πλοία που βρίσκονταν στην Κούβα σε διάστημα 180 ημέρων πριν από την άφιξή τους στις ΗΠΑ. Από την άλλη πλευρά, το Cuban Democracy Act επέτρεψε την εγκατάσταση τηλεπικοινωνιακών εγκαταστάσεων στην Κούβα, προκειμένου να παρέχουν στους Κουβανούς πληροφορίες έτσι ώστε να προωθήσουν μια δημοκρατική μεταρρύθμιση. Επέτρεπε, επίσης, τη δωρεά φαρμάκων και τροφίμων σε μη κυβερνητικές οργανώσεις. Επιπλέον, οι κυρώσεις που θα επιβάλλονταν στην Κούβα με το Cuban Democracy Act απευθύνονταν ξεκάθαρα στον Κάστρο και στη κυβέρνησή του, και θα παρέμεναν σε ισχύ για όσο χρονικό διάστημα ο ίδιος αρνούνταν να υιοθετήσει μια πιο δημοκρατική στάση και να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα(Giscard,2002).

Στο πλαίσιο του Cuban Democracy Act, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ θα επέβαλλε κυρώσεις σε όποια χώρα παρείχε βοήθεια στην Κούβα. Ο Τζορτζ Μπους, υιοθέτησε μια πιο σκληρή στάση απέναντι στο εμπάργκο. Μια από αυτές τις κυρώσεις που επέβαλλε ήταν η άρνηση μείωσης ή παραγραφής των δανείων που χρωστούσαν στην Αμερικανική κυβέρνηση(Cameron, 1996). Αυτές οι κυρώσεις θα βρίσκονταν σε ισχύ μέχρι η κυβέρνηση του Κάστρο να υιοθετήσει δημοκρατικές πρακτικές και κουλτούρα σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ακόμη, εκτός από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ μπορούσε να επιβάλει

κυρώσεις ο Υπουργός Οικονομικών σε χώρες που βοηθούν την Κούβα και έχουν εμπορικές συναλλαγές μαζί της.

Οι κυρώσεις αυτές μπορούσαν να φτάσουν και στο ποσό των 50,000 δολαρίων. Κάθε απόφαση για την επιβολή μιας τέτοιας ποινής περνούσε πάντα από δικαστικό έλεγχο.

Ο Πρόεδρος Μπους σε μια πολιτική καμπάνια που πραγματοποιούσε στο Μαϊάμι, μετέτρεψε το Cuban Democracy Act σε νόμο. Η νέα κυβέρνηση του Κλίντον ήταν θεατής αυτών των εξελίξεων (Giscard, 2002). Από τις πρώτες κινήσεις του νέου προέδρου Μπίλ Κλίντον ήταν η ανάπτυξη του “Track II” του Cuban Democracy Act. Με αυτό το κομμάτι του νόμου αυξήθηκαν οι τηλεπικοινωνίες και η ανθρωπιστική βοήθεια προς το νησί. Υπήρξαν και ορισμένοι που πρότειναν να απελευθερωθούν εντελώς οι τηλεπικοινωνίες ανάμεσα σε ΗΠΑ και Κούβα. Ο Τζορτζ Μπους κράτησε μια πιο σκληρή στάση ως προς την Κούβα, σε αντίθεση με τον Δημοκρατικό Κλίντον, ο οποίος προσπάθησε να εξομαλύνει τις σχέσεις των δύο χωρών. Το 1994 Αμερικανικές εταιρείες τηλεπικοινωνιών εγκατέστησαν τηλεφωνικές υπηρεσίες στο νησί, ήταν η πρώτη φορά μετά την επιβολή του εμπάργκο το 1962 που πραγματοποιήθηκε μια τέτοια ενέργεια στην Κούβα.

Μετά την υλοποίηση του Cuban Democracy Act το 1992, η οικονομία της Κούβας υπέφερε δραματικά, φαινόταν ότι οι μέρες του Κάστρο στην κυβέρνηση θα ήταν λιγοστές. Επίσης, το Cuban Democracy Act είχε σοβαρές συνέπειες στην υγεία του Κουβανικού λαού που υπέφερε διότι δεν μπορούσε να εισάγει φάρμακα από τρίτες χώρες (Giscard, 2002). Δεν επέτρεπαν ούτε την χορήγηση αδειών για να εμπορεύονται φάρμακα αλλά ούτε και το εμπόριο ιατρικού εξοπλισμού. Έδωσαν μερικές άδειες για την χορήγηση φαρμάκων για να μετριάσουν κάπως τις συνέπειες του εμπάργκο, αλλά στην πραγματικότητα ο αριθμός αυτός ήταν μηδαμινός. Πολλές από τις αιτήσεις που έγιναν απορρίφθηκαν με την αίτια ότι θα έκαναν ζημιά στα συμφέροντα των ΗΠΑ. Υπήρχαν κάποιες μη κυβερνητικές οργανώσεις που προσπαθούσαν με κάθε δυνατό τρόπο να χορηγήσουν φάρμακα στους Κουβανούς, αλλά μειώθηκε και σε αυτές ο αριθμός των αδειών που μπορούσαν να χορηγήσουν κάνοντας την κατάσταση ακόμα χειρότερη. Τελευταία λύση σε αυτό το πρόβλημα ήταν η

απευθείας παράδοση φαρμάκων στην Κούβα, αλλά εξαιτίας της απαγόρευσης φόρτωσης και εκφόρτωσης φορτίων στις ΗΠΑ για 180 μέρες μετά από την άφιξη τους στην Κούβα που αναφέρθηκε και παραπάνω, οι μεταφορικές εταιρείες αποθαρρύνθηκαν από το να πραγματοποιήσουν αποστολές και μεταφορές στην Κούβα(Giscard, 2002).

Με την επιβολή του Cuban Democracy Act οι ΗΠΑ παραβίασαν το Διεθνές Δίκαιο, αποξένωσαν τους συμμάχους και μειώθηκε ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων. Με το νόμο αυτό έγινε γνωστό στη διεθνή σφαίρα ότι οι ΗΠΑ προσπαθούν να ελέγξουν τις πολιτικές άλλων κρατών. Πίστευαν ότι με αυτό τον τρόπο θα αναγκάσουν τον Κάστρο να παραιτηθεί και η χώρα να αλλάξει καθεστώς, αλλά αυτό που τελικά κατάφεραν ήταν να παρατείνουν ακόμα περισσότερο την παραμονή του Κάστρο στην Κούβα(Wong, 2014). Ωστόσο η πράξη αυτή ήταν μια ευκαιρία για την εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των ΗΠΑ και της Κούβας, καθώς ο Κάστρο πραγματοποίησε πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

4.2 Νομοσχέδιο Helms-Burton 1996 και Ο νόμος περί Προστασίας της Εθνικής Ανεξαρτησίας και Οικονομίας της Κούβας 1999.

Παρόλο που ο νόμος Cuban Democracy Act προκάλεσε μεγάλες ζημιές στην κουβανική οικονομία, δεν κατάφερε να πετύχει τον στόχο που είχαν θέσει εδώ και χρόνια οι ΗΠΑ και αυτός ήταν να διώξει την κομμουνιστική κυβέρνηση του Κάστρο. Στην πραγματικότητα, ο Κάστρο, ακόμη και μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, έψαχνε να βρει νέους εμπορικούς συνεργάτες για να καλύψει το κενό που είχε δημιουργηθεί. Το 1994 το Κογκρέσο άλλαξε αφού οι δημοκρατικοί έχασαν και νέος πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων της Γερουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών/ Senate Foreign Relations Committee, έγινε ο Τζέσε Χέλμς, ο οποίος ανακοίνωσε ότι η νομοθεσία Cuban Democracy Act θα γίνει πιο αυστηρή με το πέρασμα του νέου νόμου, γνωστού ως Χέλμς-Μπάρτον /Helms-Burton Act(Lowenfeld, 1996).

Το νομοσχέδιο Χελμς- Μπάρτον εν μέρει ξεκίνησε από το Μαϊάμι, όταν το 1993 μέλη του Cuban American Bar Association¹⁶ διαμαρτυρήθηκαν για τις πολύ περιορισμένες συνέπειες που είχε ο νόμος Cuban Democracy Act. Όλες αυτές οι οργανώσεις Κουβανών στις ΗΠΑ λειτουργούν ως ομάδα πίεσης και πιέζουν για τη σκλήρυνση του εμπάργκο, αυτός είναι ο πραγματικός στόχος τους. Ο νόμος Χελμς- Μπάρτον αποτελείται από τέσσερα ξεχωριστά μέρη και προτάθηκε τον Φεβρουάριο του 1995. Τον Μάρτιο του 1996 ο Αμερικανός Πρόεδρος Μπιλ Κλίντον υπογράφει το νομοσχέδιο Helms- Burton, αυτός ο νόμος ήταν ένα μείγμα από τις κυρώσεις που είχαν επιβληθεί τα προηγούμενα χρόνια στην Κούβα με στόχο τον εκδημοκρατισμό της.

Το πρώτο μέρος προσθέτει και άλλες κυρώσεις στον οικονομικό αποκλεισμό της Κούβας. Πριν από την υπογραφή του Χελμς- Μπάρτον όλες οι κυρώσεις που θα επιβάλλονταν στην Κούβα αποφασίζονταν από τον εκάστοτε πρόεδρο, πλέον η έγκριση του προέδρου δεν αρκούσε και έπρεπε να γίνουν δεκτές και από το Κογκρέσο. Απαγορευόταν ουσιαστικά ο πρόεδρος να πάρει μόνος του αποφάσεις για την χαλάρωση των μέτρων στην Κούβα, χωρίς να το εγκρίνει το Κογκρέσο (Lowenfeld, 1996). Το Κογκρέσο, υπό την πίεση του Κουβανικού αντεπαναστατικού λόμπι, τηρεί πιο σκληρή στάση από τους προέδρους, οι οποίοι σκέφτονταν περισσότερο το πολιτικό κόστος που είχε για αυτούς, σε διεθνές επίπεδο, η σκλήρυνση του εμπάργκο. Το δεύτερο μέρος απευθυνόταν στον πρόεδρο, ο οποίος έπρεπε να δημιουργήσει ένα πλάνο για την μετά- Κάστρο εποχή. Το σχέδιο αυτό απαριθμούσε τις απαιτήσεις για τη νέα κυβέρνηση που θα αντικαθιστούσε τον Κάστρο η κυβέρνηση αυτή θα ήταν καθαρά δημοκρατική, ακόμη δεν επιτρεπόταν να συμπεριλαμβάνεται σε αυτή ο Φιντέλ Κάστρο ή ο αδερφός του Ραούλ. Με το τρίτο μέρος, που είναι και από τους πιο γνωστούς, επεκτείνονταν οι κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στις ξένες εταιρείες που πραγματοποιούσαν εμπορικές συναλλαγές με την Κούβα,

¹⁶ Το Cuban American Bar Association/ CABA, είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1974 από κουβανούς δικηγόρους. Μέλη του είναι δικηγόροι, φοιτητές νομικής και εθελοντές που ενδιαφέρονται για ζητήματα που απασχολούν και επηρεάζουν την Κούβα. Στόχος της είναι η προώθηση της ισότητας σε όλους τους ανθρώπους. Ουσιαστικά όμως λειτουργούσε ως αντικαστρικό λόμπι στις ΗΠΑ και στόχος της ήταν η ανατροπή της κυβέρνησης Κάστρο. (<https://cabaonline.com/foundation/about/>)

επέτρεπε επίσης τους Αμερικανούς πολίτες να μηνύσουν τις ξένες εταιρείες. Ακόμη το Helms-Burton Act, επιτρέπει την άρνηση παροχής βοήθειας σε τρίτες χώρες που πραγματοποιούν εμπορικές συναλλαγές με την Κούβα (Lowenfeld, 1996). Με το τέταρτο μέρος, αρνούνταν το State Department να δώσει βίζα σε στελέχη ξένων εταιρειών που επωφελούνταν από την χρήση γης που είχε κατασχεθεί από την κυβέρνηση του Κάστρο.

Η κυβέρνηση του Κλίντον εναντιώθηκε αρχικά στο νόμο Χελμς-Μπάρτον με την αιτιολογία ότι αυτές οι νομοθεσίες θα δυσανεστήσουν τους συμμάχους και θα διώξουν τους ξένους επενδυτές. Στη συνέχεια όμως στήριξε και υπέγραψε τη νομοθεσία (Lowenfeld, 1996). Οι οικονομικές επιπτώσεις του Helms-Burton Act για την Κούβα είναι δύσκολο να υπολογιστούν. Από τη μια πλευρά η Κούβα ισχυρίζεται ότι καμία εταιρεία που επένδυε στη χώρα δεν είχε αποχωρήσει εξαιτίας αυτής της νομοθεσίας, από την άλλη είναι αρκετά προφανές ότι πολλές ξένες εταιρείες που ήθελαν να επενδύσουν στο νησί πλέον δίσταζαν εξαιτίας της νομοθεσίας που είχε επιβληθεί και ίσως των επικείμενων κυρώσεων της. Η Κούβα αντιμετώπιζε εξάλλου και άλλα προβλήματα στον οικονομικό τομέα και χρειαζόταν έναν γενικότερο εκσυγχρονισμό της οικονομίας της. Αυτός ήταν και ο λόγος που καθιστούσε και πιο δύσκολες τις ξένες επενδύσεις στο νησί.

Τον Φεβρουάριο του 1999 η Κούβα θεσπίζει το νόμο περί Προστασίας της Εθνικής Ανεξαρτησίας και Οικονομίας της Κούβας¹⁷ (νόμος, αρ. 88). Ο νόμος αυτός επέβαλλε περισσότερους περιορισμούς στους πολίτες για την άσκηση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους. Εάν η κυβέρνηση της Κούβας αντιλαμβανόταν ότι κάποιος πολίτης μετέδιδε την αμερικανική προπαγάνδα δια μέσω του ραδιοφώνου ή της τηλεόρασης μπορούσε να φυλακιστεί έως και 5 χρόνια, διότι θεωρούνταν ότι βοηθάει τις ΗΠΑ να ασκούν την πολιτική τους έναντι της Κούβας.

Αυτή η νομοθεσία, επίσης, προέβλεπε φυλάκιση από επτά έως και δεκαπέντε έτη αν κάποιος πολίτης χρησιμοποιούσε πληροφορίες για να βοηθήσει στην ενίσχυση των μέτρων και της πολιτικής κατά της Κούβας. Ένα τέτοιο μέτρο ήταν το εμπορικό εμπάργκο που είχε επιβληθεί. Επιπλέον,

¹⁷ Ley de Protección de la Independencia Nacional y la Economía de Cuba.

προβλέπει φυλάκιση έως και πέντε έτη για ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς που συνεργαζόταν με τις ΗΠΑ. Με την θέσπιση του νόμου αυτού καταπατώνται όλα τα δικαιώματα των πολιτών και η κυβέρνηση της Κούβας έχει τον πλήρη έλεγχο στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τον τύπο.

4.3 Οι σχέσεις ΗΠΑ – Κούβας στον 21ο αιώνα

Ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα που εκλέχτηκε το 2009 ήθελε να αλλάξει την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ και τις σχέσεις που είχαν έως τότε με την Κούβα αλλά και με τις άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Προτεραιότητα του δεν ήταν μόνο η Λατινική Αμερική απλά θα της έδιναν περισσότερη προσοχή σε σχέση με τα χρόνια της προεδρίας του Τζόρτζ Μπους.

Ο Ομπάμα ήταν αρκετά επικριτικός προς τις προηγούμενες κυβερνήσεις καθώς είχαν παραμελήσει αρκετά αυτές τις περιοχές. Ο ίδιος υποσχέθηκε μια νέα συνεργασία μεταξύ των ΗΠΑ και της Λατινικής Αμερικής. Επίσης, υποσχέθηκε πως για τις φτωχότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής θα υπήρχε ελάφρυνση χρέους και πως ήταν έτοιμος να ασχοληθεί με όλες τις χώρες ακόμα και με την Κούβα που ήταν εχθρός τους (Campos, 2019). Σχετικά με την Κούβα ο Ομπάμα ήταν διατεθειμένος να αποκαταστήσει τις διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών και να ξεκινήσει ξανά τις διαπραγματεύσεις με τον αρχηγό της. Η πολιτική που θα ακολουθούσαν οι ΗΠΑ είχε ως στόχο την υιοθέτηση δημοκρατικών πρακτικών από την Κούβα.

Οι σχέσεις των δύο χωρών εξομαλύνθηκαν σε κάποιο βαθμό αφού η Κούβα αγόρασε γεωργικά εργαλεία σε μεγάλη ποσότητα από τις ΗΠΑ, παρόλα αυτά το εμπάργκο εξακολουθούσε να παραμένει σε ισχύ (Campos, 2019). Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν η εξής: ότι η Κούβα δεν θα μπορεί να έχει καλύτερες εμπορικές σχέσεις με τις χώρες της Ευρώπης αν δεν φύγει από την εξουσία το Κομμουνιστικό Κόμμα του Φιντέλ Κάστρο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν συμφωνούσε με όλες τις κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στην Κούβα από τις

ΗΠΑ αλλά σε αυτό που συμφωνούσαν ήταν ότι το εμπάργκο θα τερματιστεί όταν η Κούβα γίνει δημοκρατική χώρα.

Χωρίς καμία αμφιβολία ο πρόεδρος Ομπάμα πέτυχε μια πρόοδο σχετικά με τις κυρώσεις που είχαν επιβάλει οι ΗΠΑ στην Κούβα. Απελευθέρωσε τα ταξίδια των Αμερικανών στην Κούβα καθώς και τα εμβάσματα που έστελναν οι Αμερικανοί πολίτες στο νησί. Όμως ασκούσε ιδεολογική επίθεση στο νησί λέγοντας ότι είναι μια χώρα που αρνείται την ελευθερία στους πολίτες της και αντιμετωπίζει με πολύ σκληρό τρόπο τους πολιτικούς αντιφρονούντες (Campos, 2019). Οι ΗΠΑ φυσικά υποστηρίζουν όλους αυτούς που εναντιώνονται στο καθεστώς της Κούβας. Οι Κουβανοί και οι Αμερικανοί επιτρέπονταν πλέον να ταξιδεύουν στην Κούβα χωρίς κανέναν περιορισμό. Το γεγονός αυτό αποτελεί σημαντική ανατροπή στις σχέσεις των δύο χωρών, καθώς συντελείται αυτή η μεγάλη αλλαγή στη μεταφορά των πολιτών από το ένα κράτος στο άλλο. Με την προεδρία του Μπους μπορούσαν να ταξιδέψουν μια φορά στα τρία χρόνια και αυτό μόνο για να επισκεφθούν τους συγγενείς τους. Μια ακόμη αλλαγή που αναφέρθηκε και παραπάνω ήταν η απελευθέρωση των εμβασμάτων, πλέον τα εμβάσματα ήταν ελεύθερα και οι Κουβανοί μπορούσαν να λάβουν ακόμη και κληρονομιά ύψους 50,000 δολαρίων από συγγενείς τους που ζούσαν στις ΗΠΑ. Ενώ όλα αυτά τα μέτρα βοηθούσαν την οικονομία του νησιού στην πραγματικότητα πραγματοποιούνταν για να εξυπηρετήσουν πολιτικούς σκοπούς.

Ο Ομπάμα ήθελε να δημιουργήσει ένα καλό κλίμα επικοινωνίας μεταξύ της αμερικανικής και της κουβανικής κοινωνίας. Έτσι το 2009 για πρώτη φορά μετά από το 2003 Κουβανοί ακαδημαϊκοί και καλλιτέχνες μπορούσαν να ταξιδέψουν στις ΗΠΑ με βίζα για να πάνε στα αμερικανικά πανεπιστήμια ή αντίστοιχα οι καλλιτέχνες για τις συναυλίες τους, κάτι που είχε απαγορευθεί από τον πρόεδρο Μπους το 2003. Ακόμη, τον Ιανουάριο του 2011 επέτρεψε σε αμερικανούς πολίτες να ταξιδεύουν στην Κούβα για εκπαιδευτικούς λόγους. Επιπλέον, επιτράπηκε η συνεργασία των δύο χωρών για ιατρική έρευνα και εισαγωγή φαρμάκων από τις ΗΠΑ. Όλες αυτές οι αλλαγές θα επέτρεπαν στους Κουβανούς να έχουν πρόσβαση στα αμερικανικά αγαθά και στις υπηρεσίες ενισχύοντας τις σχέσεις των δύο χωρών. Ένα ακόμα πολύ σημαντικό γεγονός ήταν το άνοιγμα της Πρεσβείας της Ουάσιγκτον στην Αβάνα.

Όλες οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της θητείας του Μπαράκ Ομπάμα στόχευαν στη βελτίωση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Κούβας και το κατάφεραν παρόλο που το εμπάργκο παρέμενε σε ισχύ. Όλες οι μεταρρυθμίσεις βοήθησαν στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα και της οικονομίας της Κούβας, στις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και στην πρόσβαση των Κουβανών στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη(Prevost, 2011).

Το 2017 εκλέγεται πρόεδρος των ΗΠΑ ο ρεπουμπλικάνος Ντόναλντ Τράμπ, ο οποίος επιβάλλει στο νησί νέες κυρώσεις. Την περίοδο που ανέλαβε την εξουσία ο Τράμπ είχε ξεκινήσει από την κυβέρνηση του Ομπάμα ένα άνοιγμα προς την Κούβα για την περαιτέρω βελτίωση των διπλωματικών τους σχέσεων, με την υπογραφή διμερών συμφωνιών και την αναίρεση των ταξιδιωτικών περιορισμών που αναφέρθηκαν εκτενέστερα παραπάνω. Ο Τράμπ σε έναν λόγο που είχε βγάλει στο Μαϊάμι το 2017 είχε δηλώσει ότι θα εναντιωθεί στην πολιτική που είχε υιοθετήσει ο Ομπάμα, επανέφερε τη σκληρή ρητορική του ψυχρού πολέμου των προηγούμενων δεκαετιών κάνοντας ξεκάθαρο ότι δεν αποδέχεται την τωρινή κυβέρνηση του Κάστρο την οποία κατά κάποιο τρόπο αποδέχτηκε ο Ομπάμα(Prevost, 2011). Οι διπλωματικές σχέσεις είχαν μείνει σταθερές και καμία από τις συμφωνίες που είχαν υπογραφεί μεταξύ 2014 και 2016 δεν ανακλήθηκαν στην περίοδο του Τραμπ, ωστόσο δεν υπογράφηκε ούτε μια νέα συμφωνία στο επόμενο διάστημα μεταξύ Κούβας και ΗΠΑ. Επανέρχεται ένας ταξιδιωτικός περιορισμός σύμφωνα με τον οποίο όσοι Κουβανοί ήθελαν να ταξιδέψουν στις ΗΠΑ έπρεπε να επισκεφθούν μια πρεσβεία σε τρίτη χώρα, διότι στην Αβάνα δεν δεχόταν αιτήσεις για έκδοση βίζας σε Κουβανούς ταξιδιώτες. Αυτή η απόφαση περιορίσε τα ταξίδια των Κουβανών για πρώτη φορά μετά από περίπου δύο δεκαετίες και είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να αποκτούν μόνιμη κατοικία στις ΗΠΑ. Φαίνεται ότι για όσο χρονικό διάστημα θα παρέμενε ο Τράμπ στην κυβέρνηση οι διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών θα βρισκόταν σε αδιέξοδο. Ο Τραμπ ανέτρεψε όλες τις προσπάθειες του Ομπάμα για την χαλάρωση του εμπάργκο και χαρακτήρισε την Κούβα ως τρομοκρατικό κράτος.

Τον Μάρτιο του 2019 ο Τράμπ έγινε ο πρώτος πρόεδρος που ενέκρινε την μερική εφαρμογή του τρίτου μέρους, του νόμου Helms-Burton που είχε

ψηφιστεί το 1996. Αυτή η παράγραφος του Helms-Burton θα επέτρεπε να κάνουν αγωγή στα Αμερικανικά Δικαστήρια, Αμερικανικές εταιρείες οι οποίες είχαν επενδύσει σε Κουβανικές επιχειρήσεις και εταιρείες, οι οποίες είχαν δεσμούς με μυστικές υπηρεσίες της Κούβας. Κάποιες από αυτές τις εταιρείες συνεργαζόταν ή ήταν συνδεδεμένες με εταιρείες στην Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική και ο Τράμπ έκανε ξεκάθαρο ότι σε αυτές δεν θα μπορούσαν να κάνουν αγωγή. Η αλλαγή αυτή στην πολιτική των ΗΠΑ μπορούμε να πούμε ότι δεν ήταν και τόσο σημαντική, αλλά εξέταζαν και άλλα μέτρα που αναφέρονταν στον Τίτλο III του Helms-Burton Act με σκοπό να ασκήσουν περισσότερη πίεση στην Κούβα. Αν ο Τράμπ αποφάσιζε να ενεργοποιήσει και άλλα μέρη από το Helms-Burton Act, τότε θα ασκούσε σημαντική πίεση στην Κούβα αφού θα της ήταν δύσκολο να προσελκύσει Ευρωπαίους επενδυτές προκειμένου να βοηθηθεί η οικονομία της (Campos, 2019).

Τέλος, ο Τραμπ λίγο πριν το τέλος της θητείας του πρόσθεσε την Κούβα στην λίστα των κρατών που προωθούν την τρομοκρατία. Το επιχείρημα ήταν ότι η Κούβα υποστηρίζει τις πράξεις της διεθνούς τρομοκρατίας και φυγαδεύει τρομοκράτες. Ισχυρίστηκαν επίσης ότι η Κούβα υποστηρίζει τον Νικολάς Μαδούρο που ήταν τότε ο πρόεδρος της Βενεζουέλας. Μετά τον Τραμπ, η προεδρία του Μπάιντεν υπόσχεται κάποιες βελτιώσεις στις κουβανοαμερικανικές σχέσεις οι οποίες αναμένεται να δοκιμαστούν στην πράξη.

Πρόσφατα η κυβέρνηση η του Μπάιντεν ανακοίνωσε ότι θα πάρει μια σειρά μέτρων για την στήριξη του κουβανικού λαού. Επέτρεψε ξανά στις οικογένειες να επισκέπτονται τους συγγενείς τους στην Κούβα και κατήργησε το ανώτατο όριο εμβασμάτων που υπήρχε και το ύψος του άγγιζε τα χίλια δολάρια ανά τρεις μήνες. Παράλληλα, επιτρέπει και την αποστολή χρημάτων σε άτομα που δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Με αυτό τον τρόπο ενισχύονται οι επιχειρήσεις και θα μπορούσαν να επεκταθούν, και να δημιουργηθούν περισσότερες οικονομικές ευκαιρίες στους Κουβανούς. Σε ότι αφορά τα ταξίδια, επιτρέπει ξανά στις οικογένειες να επισκέπτονται τους συγγενείς τους στην Κούβα, αλλά και αυξάνει τις πτήσεις που συνδέουν τις ΗΠΑ με την Κούβα προσθέτοντας και άλλα δρομολόγια σε πόλεις πέρα της Αβάνας. Σταματά ακόμη την απαγόρευση ορισμένων ομαδικών ταξιδιών που απαγορευόταν.

Ωστόσο τα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση του Μπάιντεν δεν μπορούν να συγκριθούν με τις αλλαγές και τις αποφάσεις που πραγματοποίησε η κυβέρνηση του Ομπάμα, γιατί διατηρούνται μέχρι και σήμερα ορισμένες κυρώσεις του εμπάργκο(Campos, 2019).

Στο μέλλον μέχρι και την λήξη της θητείας του Μπάιντεν ίσως πραγματοποιηθούν και άλλες αλλαγές στις σχέσεις των δύο χωρών. Αυτό βέβαια που παρατηρούμε από τις αρχές του 21ου αιώνα είναι ότι ενώ γίνονται προσπάθειες, προκειμένου να εξομαλυνθούν οι σχέσεις των δύο χωρών, δεν πραγματοποιείται καμία ουσιαστική αλλαγή.

Επίλογος

Στόχος της παραπάνω εργασίας ήταν να εξεταστούν οι σχέσεις της Κούβας με τις ΗΠΑ και να εξαχθούν συμπεράσματα για την διαμόρφωση των σχέσεων τους στο πέρασμα του χρόνου.

Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί ότι η Κούβα μετά την απελευθέρωση από τους Ισπανούς το 1898, υπήρξε ουσιαστικά προτεκτοράτο των ΗΠΑ μέχρι το 1959. Η Κούβα για τις ΗΠΑ αποτελούσε μια περιοχή μεγάλου στρατηγικού ενδιαφέροντος και γι' αυτό ήθελε να ασκεί έλεγχο σε αυτή, διότι η Κούβα ως νησί έχει μια εξαιρετική γεωγραφική τοποθεσία η οποία την καθιστά εξαρτώμενη από το εμπόριο, για να επιβιώσει. Όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας οι εχθρικές σχέσεις των δύο χωρών ξεκινούν λίγο μετά την Κουβανική Επανάσταση του 1959, αν και αντιαμερικανικά αισθήματα είχαν εκδηλωθεί στην κουβανική κοινωνία ήδη από τον 19ο αιώνα. Καταλαβαίνουμε ότι οι ΗΠΑ επιθυμούσαν να ανατρέψουν την κυβέρνηση του Κάστρο, διότι ήταν προσκείμενος στον κομμουνισμό και οι ΗΠΑ ήθελαν να σταματήσουν την επιρροή του στο δυτικό κόσμο. Έτσι, κατέβαλλαν κάθε δυνατή προσπάθεια, για να επιτύχουν τον σκοπό τους.

Οι σχέσεις των δύο κρατών επιδεινώθηκαν, όταν κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Τζον Κέννεντι, οι ΗΠΑ επέβαλαν εμπορικό εμπάργκο στην Κούβα το 1960 και τους επέτρεψαν να εμπορεύονται μόνο τρόφιμα και φάρμακα. Δύο χρόνια αργότερα επέβαλαν ολικό εμπορικό εμπάργκο, απαγορεύοντας πλέον και το εμπόριο τροφίμων και φαρμάκων. Το εμπάργκο, που βρίσκεται σε ισχύ μέχρι σήμερα το 2022, μετρά πλέον 60 χρόνια, και αποτελεί μια από τις πιο μακροχρόνιες κυρώσεις που έχουν επιβληθεί ποτέ από τις ΗΠΑ σε ένα άλλο κράτος αλλά και γενικότερα που έχουν επιβληθεί ποτέ στον σύγχρονο κόσμο.

Στη διάρκεια των χρόνων αυτών, από το 1960 μέχρι και το 1991 που κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση, μεγάλος αριθμός Κουβανών πολιτών προσπάθησε να ξεφύγει από το νησί εξαιτίας των δύσκολων πολιτικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούσαν. Έτσι, σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους έχουμε κύματα προσφύγων που έφτασαν και εγκαταστάθηκαν στις

ΗΠΑ και συγκεκριμένα στο Μαϊάμι. Κύματα μετανάστευσης υπήρχαν και πριν την επανάσταση του Κάστρο, αλλά αργότερα εξαιτίας της Επανάστασης εντάθηκαν. Με την έναρξη της επαναστατικής κυβέρνησης ξεκίνησε το πρώτο κύμα μεταναστών από το 1959 μέχρι το 1961. Σταδιακά, στο πέρασμα των χρόνων τα μεταναστευτικά ρεύματα εντείνονται και όλο και περισσότεροι είναι αυτοί που προσπαθούν να ξεφύγουν από το καθεστώς της Κούβας προκειμένου να ζήσουν μια καλύτερη ζωή. Αυτά τα μεταναστευτικά ρεύματα επηρέασαν πολύ τις σχέσεις ΗΠΑ και Κούβας. Στο Μαϊάμι ειδικά διαμορφώθηκαν μεγάλες εθνοτικές Κουβανικές κοινότητες που επηρέασαν την κοινωνία και την οικονομία του αμερικανικού Νότου. Έπαιξαν μεγάλο ρόλο στις πολιτικές επιλογές των ΗΠΑ σε σχέση με την Κούβα, κυρίως επειδή οι εξόριστοι Κουβανοί συγκρότησαν στις ΗΠΑ ένα πολύ σκληροπυρηνικό αντεπανάστατικό λόμπι που πίεζε με κάθε τρόπο την αμερικανική πολιτική υπέρ της τήρησης πολύ σκληρής στάσης ενάντια στην Κούβα.

Κάτι που παρατηρούμε είναι ότι σε ορισμένες περιόδους, όπως κατά την προεδρία του Κάρτερ (1977-1981), έγιναν προσπάθειες για μερική χαλάρωση του εμπάργκο. Ήθελε να διακόψει το εμπάργκο των τροφίμων και των φαρμάκων, και ο ίδιος επεδίωκε να εξομαλύνει τις σχέσεις μεταξύ Κούβας και ΗΠΑ. Αλλά μόνο η επιθυμία του Κάρτερ για την χαλάρωση του εμπάργκο δεν έφτανε, καθώς το Κογκρέσσο εναντιωνόταν σε οποιαδήποτε χαλάρωση του σκληρού εμπάργκο. Ο ρεπουμπλικανός πρόεδρος Ρόναλντ Ρήγκαν (1981-1989) που διαδέχτηκε τον Κάρτερ, με την σειρά του κράτησε μια πιο αυστηρή στάση απέναντι στην Κούβα.

Η μεταψυχροπολεμική εποχή στιγματίζεται με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, το 1991. Ταυτόχρονα, αυτό σημαίνει και διακοπή των σχέσεων μεταξύ Κούβας και Σοβιετικής Ένωσης. Με την πτώση της ΕΣΣΔ, παύει πλέον να υπάρχει ο κίνδυνος εξάπλωσης του κομμουνισμού στις χώρες του δυτικού ημισφαιρίου και οι ΗΠΑ διατηρούν τις κυρώσεις τους στην Κούβα. Στην εποχή του Τζορτζ Μπους το εμπάργκο έγινε όλο και πιο αυστηρό με την ψήφιση του Cuban Democracy Act το 1992. Στη συνέχεια όμως ο Μπους ήταν διατεθειμένος να χαλαρώσει τους περιορισμούς εφόσον η Κούβα υιοθετήσει μια πιο δημοκρατική στάση. Το 1993, εκλέγεται πρόεδρος ο Δημοκρατικός Κλίντον, ο οποίος παρόλο που υπέγραψε την σκληρή νομοθεσία Helms- Burton

το 1996, το παράδοξο είναι ότι έκανε και προσπάθειες για να διορθωθούν οι σχέσεις των δύο χωρών.

Ουσιαστικά ο μοναδικός πρόεδρος που προσπάθησε να αποκαταστήσει τις διπλωματικές σχέσεις των δύο κρατών ήταν ο Μπάρακ Ομπάμα. Η επίσκεψή του στην Κούβα είναι η πρώτη επίσκεψη που πραγματοποίησε Αμερικανός πρόεδρος σε διάστημα πάνω από ογδόντα χρόνια και εγκαινιάζει ένα νέο κεφάλαιο στις σχέσεις των δύο χωρών. Ο Ομπάμα χαλάρωσε αρκετούς από τους περιορισμούς που είχαν επιβληθεί από το εμπάργκο με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν και πολλές νέες εμπορικές και διπλωματικές ευκαιρίες για τις δύο χώρες. Ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα που έλαβε η κυβέρνησή του, ήταν το άνοιγμα της πρεσβείας της Ουάσιγκτον στην Αβάνα το 2015. Επίσης, με την κυβέρνηση του Μπαράκ Ομπάμα, οι Αμερικανοί πολίτες μπορούσαν πλέον να καταναλώνουν κουβανικά προϊόντα, όπως τα πούρα και το ρούμι όταν δεν βρίσκονται στην Αμερική κάτι που απαγορευόταν μέχρι και σήμερα. Με αυτόν τον τρόπο, θα γινόταν εφικτή και η φυσική επέκταση των αμερικανικών επιχειρήσεων στο νησί με τη δημιουργία αποθηκών και καταστημάτων σε συνδυασμό με τη χαλάρωση των περιορισμών στις συναλλαγές με τα αμερικανικά δολάρια.

Αντίθετα, ο Ντόναλντ Τραμπ ανέτρεψε όλες τις προσπάθειες του Ομπάμα επιβάλλοντας περισσότερους περιορισμούς και χαρακτηρίζοντας την Κούβα τρομοκρατικό κράτος. Φτάνοντας στη σημερινή εποχή ο Τζο Μπάιντεν προεκλογικά είχε δηλώσει ότι θα βοηθούσε την Κούβα, αλλά δεν έχει κάνει κάποια αλλαγή προς την βελτίωση της κατάστασης. Ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν είναι απίθανο να ακολουθήσει μια πολιτική απέναντι στις ΗΠΑ ανάλογη με αυτή του Μπαράκ Ομπάμα, η οποία συνδέθηκε με μια σειρά προσπαθειών επαναδιαπραγμάτευσης και επαναπροσέγγισης των σχέσεων των δύο χωρών. Η κυβέρνηση του Μπάιντεν αναζητεί λύσεις προκειμένου να παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια στην Κούβα, όπως είχε υποσχεθεί στις προεκλογικές του δηλώσεις αλλά ταυτόχρονα να διατηρήσει και την πίεση και τον έλεγχο στην Κούβα

Βιβλιογραφία

Βιβλία:

Aviva Chomsky, Απρίλιος (2015) *A history of the Cuban Revolution- Second Edition*, Wiley-Blackwell.

Aviva Chomsky, Φεβρουάριος (2004) *The Cuba Reader*, Βόρεια Καρολίνα, Duke University Press.

Keith Euban (2000) *The Missile Crisis in Cuba*, Krieger Publishing Company.

Niger D. White, (2016) *The Cuban Embargo under International Law*, Routledge.

Stuart T. Miller, (2018), *Νεότερη και Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία*, Gutenberg.

Ευάνθης Χατζηβασιλείου (2001), *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*, Πατάκη, Αθήνα.

Richard Gott (2004), *Cuba. A new history*, Yale University Press.

Thomas D. Boswell, James R. Curtis, Ιούλιος (1984) *The Cuban American Experience: Culture, Images and Perspectives*, Allanheld & Osmun.

Μαρία Δαμηλάκου (2014), *Ιστορία της Λατινικής Αμερικής: από το τέλος της αποικιοκρατίας μέχρι σήμερα*, Αιώρα, Αθήνα.

Άρθρα:

Larry Nackerund, (1999), *The End of the Cuban Contradiction in U.S. Refugee Policy*, Sage Publications.

Jorge Duany, (1999), *Cuban communities in the United States: migration waves, settlement patterns and socioeconomic diversity*, Open edition journals.

John C. Giscard, Ιούνιος (2002), *U.S.-Cuba Relations: revisiting the sanctions policy*.

Gary Prevost, (2011), *The Obama administration and Cuba: the Clinton administration revisited*, Pluto Journals.

Donald L. Moore, Νοέμβριος (1966), *The Bay of Pigs: an analysis*, U.S. Naval War College Press.

Carlos Oliva Campos, Ιούλιος (2019), *The Trump administrations in Latin America: continuity and change*, Pluto Journals

Ricardo Mantovani, (2016), *The US-Cuba relations in the early sixties the nineties and the recent reconciliation process: And the reciprocal effects on Russia, Canada and the Vatican*, Linköping University.

Joy Gordon, (2012), *The U.S. Embargo against Cuba and the Diplomatic Challenges to Extraterritoriality*, The Fletcher School of Law and Diplomacy.

Christy M. DeMelfi, (2006), *Nothing but the Facts: An In-Depth Analysis of the Effects of the Economic Sanctions Against Cuba*, Journal of International Business Law: Vol.5: Iss. 1, Article 6.

Kam S. Wong, (2014), *The Cuban Democracy Act of 1992: The extraterritorial scope of section 1706(a)*, Penn Law: Legal Scholarship Repository.

Patrick J. Gallo, (1974), *Castro and the Cuban Revolution*, Maria Grazia Melchionni.

Bert Hoffmann, (1998) *The Helms-Burton law and its consequences for Cuba, the United States and Europe*, Latin American Institute.

Joanna R. Cameron (1996) *The Cuban Democracy Act of 1992: The International implications*, The Fletcher School of Law and Diplomacy.

Απρίλιος (2017) *Cuba and the United States: Agreement on immigration procedures and the return of the Cuban nationals*: Vol. 24 Iss. 1, Cambridge University Press.

Kim Malcheski, Μάρτιος (2006) *Το εμπάργκο των ΗΠΑ στη Κούβα: Μια παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου*, Ελληνικά Γράμματα.

Ηλεκτρονικές πηγές:

Victor Triay, Οκτώβριος (2019), *The Diplomatic Gambit that opened Cuba up to the World*, <https://lithub.com/the-diplomatic-gambit-that-opened-cuba-up-to-the-world/>

Richard Sandomir (1984), *Bernardo Benes, Cuban Exile who negotiated with Castro, dies at 84*, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2019/01/23/obituaries/bernardo-benes-dead.html>

David Dahl, *Mack Amedment limits trade with Cuba*, Tampa Bay Times, <https://www.tampabay.com/archive/1990/05/20/mack-amendment-limits-trade-with-cuba/> .

University of Miami Archive Collections, <https://atom.library.miami.edu/united-states-cuban-refugee-program>

Cuban American National Foundation, <https://www.canf.org/> .

The Organizations of American States, <https://www.oas.org/en/>

